

WRZEŚNIA

MIASTO I GMINA

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

CZEŚĆ Ia

mgr inż. Hanna Bonucińska-Bieńkowska
ARCHITEKT URBANISTA
ul. Palmowa 10, 62-081 Chyby
tel. 8161-057
upr. wyk. 413/88/PW
upr. proj. 345/90/PW
upr. urb. 1483/98

AUTORSKA PRACOWNIA ARCHITEKTONICZNA
ARCH.ARCH.HANNA I MAREK BIEŃKOWSCY
62-081 CHYBY UL PALMOWA 10 TEL 8161-057

CZERWIEC 1999

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW

ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY JEST:

- spełnienie zadania wynikającego z systemu planowania społeczno-gospodarczego kraju
- wyrazem świadomości społecznej, ekologicznej i kulturowej Samorządu Gminy, odpowiedzialnego za racjonalne korzystanie z zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego
- wykładnią kształtowania polityki przestrzennej państwa, z uwzględnieniem zadań mogących służyć realizacji ponadlokalnych celów publicznych
- podstawą dla racjonalnego dysponowania przestrzenią w celu zapewnienia zrównoważonego rozwoju społ. gosp. gminy przy zachowaniu cennych wartości środowiska przyrodniczego i kulturowego

CELEM STUDIUM JEST:

- rozpoznanie wartości środowiska przyrodniczego, kulturowego, społeczno-gospodarczego jako wartości materialnej oraz infrastruktury technicznej
- ocena stanu tych wartości,
- określenie warunków dalszego funkcjonowania oraz wyznaczenie kierunków rozwoju jakościowego i przestrzennego gminy.

STUDIUM NINIEJSZE SPORZĄDZONE ZOSTAŁO ZGODNIE Z ZASADAMI WYNIKAJĄCYMI Z PRZEPISÓW USTAWY O ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM Z 7 LIPCA 1994 R. (DZ.U. NR 89, POZ. 415) Z PÓŹNIEJSZYMI ZMIANAMI.

CZĘŚĆ A – FORMALNO PRAWNE

CZĘŚĆ B – ANALIZA STANU ISTNIEJĄCEGO – UWARUNKOWANIA

CZĘŚĆ C – KIERUNKI ROZWOJU

CZĘŚĆ B i C

I ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I KULTUROWE

1. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

- 1.1. Lokalne wartości środowiska przyrodniczego
- 1.2. Elementy degradujące środowisko i zagrożenia
- 1.3. Kierunki ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego

2. ŚRODOWISKO KULTUROWE

- 2.1. Środowisko kulturowe w ujęciu zagospodarowania przestrzennego
- 2.2. Kierunki ochrony i kształtowania przestrzeni kulturowej

II INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

1. SIEĆ OSADNICZA

2. CZYNNIKI DEMOGRAFICZNO-SPOŁECZNE

- 2.1. Demografia
- 2.2. Poziom i jakość życia mieszkańców
- 2.3. Mieszkalnictwo
- 2.4. Rekreacja i wypoczynek
- 2.5. Kierunki rozwoju w zakresie kształtowania przestrzeni w obszarach zainwestowania

3. GOSPODARKA

- 3.1. Działalność gospodarcza
- 3.2. Rolnictwo

III INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

1. Komunikacja
2. Wodociągi i kanalizacja
3. Elektroenergetyka i nafta

IV ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW
PUBLICZNYCH

V KIERUNKI ROZWOJU

I. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I KULTUROWE

1. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

1.1. LOKALNE WARTOŚCI ZASOBÓW ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

1.1.1. POŁOŻENIE, OBSZAR, GEOMORFOLOGIA, BUDOWA GEOLOGICZNA.

Gmina Września położona jest w środkowo-wschodniej części woj. wielkopolskiego i graniczy z 8 gminami: Niechanowo, Czarniejewo, Nekla, Dominowo, Miłosław, Kołaczkowo, Strzałkowo i Witkowo. Powierzchnia gminy wynosi 221,8 km².

Podzielona jest na 33 sołectwa i 49 wsi.

Gmina Września położona jest (wg B.Krygowskiego) na Równinie Wrześnińskiej, będącej subregionem większej jednostki morfologicznej Wysoczyzny Gnieźnieńskiej. Równina Wrześnińska stanowi wysoczyznę morenową płaską o deniwelacjach rzędu 3,0 – 5,9 m i obniża się stopniowo ku południowi. Wysokości bezwzględne sięgają w północnej części gminy do 117,0 m n.p.m., gdzie na wysoczyznę wkraczają: Sandr Czarniejewski oraz Pagórki Wrześnińsko-Witkowskie, ciągnące się do Słomowa poprzez Sobiesiermie do Jarząbkowa. Wysokości względne tych pagórków wynoszą od – 5,0 – 10,0 m.

Rzeźba terenu gminy ma charakter nizinny. Prawie płaski krajobraz, urozmaicony jest szerokimi dolnami rzek i cieków, oraz zielenią śródpolną.

Pod względem geologicznym obszar gminy położony jest w obrębie dwóch dużych jednostek:

- Synklinorium – Szczecińsko – Łódzko – Miechowskiego i
- Monokliny Przedsudeckiej – Północnej.

W budowie geologicznej wyróżniają się głównie utwory trzeciorzędowe i czwartorzędowe.

Na utwory trzeciorzędowe składają się:

- utwory pliocenu – ił poznański pstry, piaski i żwiry;
- utwory miocenu – piaski, iły, miki oraz węgiel brunatny.

Czwartorzęd pokrywa osady trzeciorzędowe utworami o miąższości 60,0 – 120,0 m. Z wierceń archiwalnych wynika, że grubość utworów czwartorzędowych w Marzeninie wynosi 84,0 m; w Bierzglinie 63,0 m; a w Obłóczkowie 83,0 m.

Plejstocen to seria utworów lodowcowych: glina zwałowa i utwory piaszczyste.

Równina Wrzesińska zbudowana jest z glin zwałowych, jedynie w północno-zachodniej części gminy występuje sandr zbudowany z warstwowych piasków, czasem żwirów i głazów.

Z utworów holocenijskich na terenie gminy występują mady, piaski rzeczne i torfy.

Torfowiska występujące w dolinach rzecznych są niskie, przeważnie typu turzycowomyszowego lub olchowego, utworzone ze storzniętych roślin bagiennych takich jak: turzyce, trzcina i mchy.

Wykorzystywane są jako łąki kośne na paszę, rzadziej na opał.

1.1.2. UWARUNKOWANIA HYDROGRAFICZNE

Wody powierzchniowe

Rzeźba terenu gminy ma charakter nizinny i urozmaicona jest szerokimi dolinami rzek: Wrześnicy i Małej Wrześnicy, Strugi Rudnik, Wielkiej i Miłostawki wraz z ich dopływami; kanałami (Gutowski, Opatowski i Biechowski); oraz rowami melioracyjnymi.

Obszar gminy położony jest na terenie zlewni rzek III-ego rzędu: Wrześnicy, Maskawy i Mesznej, które wraz z dopływami obejmują swym zasięgiem całą jej powierzchnię. Powierzchnia zlewni Wrześnicy wynosi 354,7 km².

Naturalnych jezior na terenie gminy brak, wobec czego nie prowadzi się gospodarki rybackiej. Tereny wiejskie urozmaicają stawy, cieki i duża ilość rowów z zielenią śródpolną, które połączone ze sobą tworzą lokalną sieć ekologiczną.

Główną rzeką gminy jest Wrześnica, typowa rzeka nizinna o spadkach ok. 1,0 – 1,5 ‰. Długość rzeki wg aktualnych danych Ins. Wielkopolskiego Zarz. Urz. i Mel. Wodnych wynosi 60,7 km (wg atlasu IM i GW – 1980 r. – 53,0 km).

Rzeka ma swoje źródło na zachód od Gniezna, i większość swych dopływów przejmuje w górnej części dorzecza, powyżej miasta Września. Przepływa przez teren 7 gmin województwa. Nad jej brzegami położonych jest 60 miejscowości.

W celu zwiększenia retencji wód, na rzece został utworzony sztuczny zbiornik „Września” zwany też zalewem „Lipówka” o poj. ok. 280 000 m³. Pow. zalewu wynosi ok. 20 ha; długość 3,7 km; szer. od 5,0 – 180,0 m; śr. gł. 1,5 m (od maja 1997 r. dec. Urz. Woj. obniżono poziom piętrzenia wód, celem zapobieżenia podtapianiu i zalewaniu łąk położonych w Czarniejewie).

Zbiornik zbudowano dla potrzeb rolnictwa, obecnie pełni funkcję rekreacyjną.

Rybostan zbiornika to karpie, amury białe, liny, płocie i inne.

W celu dalszej poprawy bilansu wodnego gminy, należy podjąć kompleksowe działania zmierzające do zwiększenia retencjonowania wody, głównie dla rolnictwa. Największą szansę realizacji, ze względu na koszty ma tzw. „mała retencja wodna”. Program „małej retencji” przewidziany na 2015 r. obejmuje realizację – projektowanego zbiornika wodnego „Gozdowo” na rzece Wrześnicy, oraz podjęcie działań na rzecz retencjonowania wody na stawach wiejskich, poprzez budowę jazów i zastawek. Obecnie takie istnieją na stawach wiejskich we wsi Kaczanowo i Ostrowo Szlacheckie.

Parametr zbiornika „Gozdowo”: pow. 61,0 ha; objętość 0,7 mln m³; dł. 4,5 km; śr. gł. 1,64 m; pow. zlewni 260,0 km²

Docelowo, na terenie gminy projektowane są 4 zbiorniki wodne tj.: „Gozdowo” na rzece Wrześnicy, „Węgierski” na Strudze Rudnik oraz na południowo-zachodniej granicy gminy zbiorniki: „Bardo” na Wielkiej oraz „Biechowo” na dopływie do Miłosławki.

Projektowane zbiorniki zostały przedstawione graficznie na mapach i są zgodne z projektem, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego województwa poznańskiego z 1997 r.

Możliwości zwiększenia tzw. „małej retencji wodnej” przewiduje się również, poprzez wprowadzenie kompleksowego programu dolesień na glebach marginalnych dla rolnictwa.

Wody podziemne

Wody gruntowe

Reżim wód pierwszego poziomu jest funkcją czynników klimatycznych, hydrogeologicznych, geologicznych, biologicznych i antropogenicznych.

Jednak największy wpływ posiadają szybko zmieniające się czynniki meteorologiczne, a w szczególności opady i temperatura oraz budowa morfologiczna. Na opracowywanym terenie wody pierwszego poziomu występują w strefach:

- dolinnej – małych dolin rzecznych i
- wysoczyznowej – sandrowe i glin zwałowych

(wg M. Żurawskiego „Zaplecze wodne m.Poznania”)

Znaczny wpływ na zasilanie wód podziemnych pierwszego poziomu ma gęstość sieci rzecznej i rowów melioracyjnych.

Wody gruntowe wykazują silne zanieczyszczenie bakteriologiczne, są twarde i złej jakości.

Z ujęć tych, korzystają studnie gospodarskie. Powszechnym zjawiskiem jest okresowy zanik wód gruntowych.

Na mapach w skali 1:10 000 i 1:25 000 naniesiono za pomocą hydroizobat zaleganie pierwszego poziomu wód gruntowych, oraz ważniejsze studnie lub odwierty wskazujące głębokość do zwierciadła wody.

Wody głębinowe

Użytkowe zbiorniki wodonośne na terenie województwa wielkopolskiego występują w obrębie czwartorzędowych i trzeciorzędowych oraz podrzędnie kredy.

Obszar gminy Września położony jest w obrębie trzeciorzędowym użytkowego zbiornika wodonośnego, (formacja buro – węglowa – miocen) stanowiącego podsystem wodonośny wysoczyzny średzko-wrzesińskiej (frag. południowo-wschodni, trzeciorzędowego – kredowego zbiornika wód podziemnych).

Gmina Września zajmuje ok. 10 % ogólnej powierzchni podsystemu. Utwory wodonośne tego zbiornika występują najczęściej na głębokości > 80 – 100,0 m ppt., i są dobrze izolowane od powierzchni terenu przez ility poznańskie oraz gliny zwałowe czwartorzędu.

W związku z dobrą izolacją może występować słaba ich odnawialność. W oparciu o przeprowadzenie badania, szczególnie w rejonie działania ujęć miejskich, stwierdzono zjawisko obniżenia się ciśnienia wód poziomu miocenińskiego i jego degradacji.

Dla Wrześni i zakładów przemysłowych na terenie miasta, perspektywicznie zakłada się zaopatrzenie w wodę z ujęć położonych w rejonie pradoliny Warszawsko-Berlińskiej (Pyzdry, Zagórów).

Przez północny skraj gminy przebiega zasobowa jednostka wód czwartorzędowych tzw. „Wielkopolska Dolina Kopalna” – Zbiornik Witkowsko-Poznański. W jej obrębie wyznaczono obszar wysokiej ochrony – OWO.

Powyższe zagadnienia przedstawiono graficznie na mapach: w skali 1:10 000 i 1:25000.

1.1.3. SZATA ROŚLINNA

Kompleksy leśne

Pod względem lesistości gmina Września należy do grupy gmin o najniższym stopniu zalesienia w porównaniu z pozostałymi gminami woj. wielkopolskiego. Lasy zajmują 7,7 % pow. gminy. Dla porównania: lasy na terenie województwa zajmują 25,3 %, a na terenie kraju 28,4 % powierzchni.

Najczęściej spotykanym typem siedliskowym jest las świeży, las wilgotny oraz bór mieszany.

Lasy gminy zakwalifikowane zostały do I-szej grupy lasów ochronnych tj.:

- lasów wodochronnych
- lasów masowego wypoczynku
- lasów strefy zieleni wysokiej.

Dwa ostatnie zakwalifikowano, jako atrakcyjne pod względem turystycznym. Lasy wsi Słomówko i Nowy Folwark powstały na gruntach porolnych.

Las Dębina we Wrześni zakwalifikowany został do I-szej strefy uszkodzeń przemysłowych.

Na powierzchnię terenów leśnych składają się: lasy państwowe, lasy komunalne i lasy prywatne. Lasy państwowe tzw. uroczyska: Nekla, Dębina, Osowo, Grzymisławice, Zawodzie, Gutowo, Psary Polskie, Marzenin i Radomice należą do Nadleśnictwa Czarniejewo (Obręb Nekla) i podlegają Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Poznaniu.

Lasy po byłych PGR-ach należą do zasobów AWR.SP.

W składzie gatunkowym drzewostanów dominują gatunki iglaste (sosna), a wśród drzew liściastych największe powierzchnie zajmują dęby, jesiony i klony. Gospodarka leśna oparta jest o dziesięcioletni operat urządzeniowy lasu opracowany do 2002 r.

Lasy położone w zachodniej części gminy, proponuje się do objęcia szczególną formą ochrony jako – obszar chronionego krajobrazu (zgodnie z wielkoprzestrzennym systemem obszarów chronionych – WSOCH).

Ponadto w celu podniesienia lesistości gminy, proponuje się przeznaczenie gruntów rolnych najstabszych, rolniczych nieużytków (Rz, RN) oraz tereny powyrobiskowe pod zalesienie. Największe powierzchnie pod zalesienie występują przy głównym kompleksie leśnym, we wsiach Radomice, Noskowo, Marzenin, Nowy Folwark, Psary Wielkie, Polskie i Małe. Sytuacja ta stwarza sukcesywne powstawanie strefy ochronnej wokół obszaru chronionego krajobrazu. W wyniku dolesień można podnieść lesistość gminy o 6 – 10 %.

Zabytkowe parki dworskie i miejskie oraz parki i tereny zieleni urządzonej podlegające ochronie

Osobną grupę ozdobnej zieleni wysokiej stanowią krajobrazowe parki dworskie (21) i miejskie (2). Parki gminy wraz z zespołami pałacowymi są cennym wzbogaceniem jej płaskiego i bezleśnego krajobrazu.

Parki dworskie występują we wsiach: Bardo, Białeżyce, Chocicza Mała, Chocicza Wielka, Chwalibogowo, Gozdowo, Grzybowo, Grzymisławice, Gulczewo, Gutowo Małe, Gutowo Wielkie, Kaczanowo, Kawęczyn, Marzenin, Neryngowo, Ostrowo Szlacheckie, Radomice, Sołeczno, Stanisławowo, Węgierki i Wódki.

Parki miejskie to: Park im. J. Piłsudskiego i Park im. Dzieci Wrzesińskich. Stan parków jest zróżnicowany, od pielęgnowanych i uporządkowanych do zaniedbanych i degradowanych. Główne błędy popełniane wobec zespołów parkowo-pałacowych to: rozdrobnienie i sprzedaż fragmentów gruntów, zanieczyszczenie cieków i wód parkowych.

Zespoły parkowe z inicjatywy Woj. Konserwatora Zabytków zostały objęte dokumentacją ewidencyjną na podstawie, której 19 parków zostało wpisanych do rejestru zabytków (oznaczone literą A na mapie w skali 1:10 000).

Drzewostan parków jest zróżnicowany, rosną min: kasztanowce białe, graby, klony, jesiony, jawory, lipy drobno i szerokolistne, świerki, dęby, wierzby, topole i olsze. Rozpiętość wieku drzew waha się w granicach od 15 – 300 lat. Do objęcia ewidencją i ochroną konserwatorską proponuje się park dworski w Gulczewku.

Spośród niezabytkowych parków ochronie podlegają parki w Sokołowie, Gulczewko, Gonicach, enklawy ozdobnej zieleni wysokiej w Kawęczynie i Nowej Wsi Królewskiej oraz urządzone miejskie i wiejskie skwery zielone.

Na terenie gminy znajduje się 5 pomników przyrody wpisanych do rejestru Konserwatora Przyrody. Są to: granitowy głaz narzutowy „Kosynier” znajdujący się w parku im. J. Piłsudskiego i plant klonolistny w parku im. Dzieci Wrzesińskich, oraz dąb szypułkowy rosnący przy ul. 3 Maja w Wrześni. Lipy drobnolistne w parkach: w Kawęczynie i „Anielka” w Stanisławowie. Zabytkowe parki zostały naniesione na mapach wraz ze strefą ochrony konserwatorskiej, która pokrywa się granicami parków oraz proponowaną strefą ekologicznej i zewnętrznych powiązań widokowych.

Granice i strefy zostały wrysowane w oparciu o dokumentację ewidencyjną oraz na podstawie opracowania I. Goryńskiej „Zabytkowe Parki gminy” 1989 r.

Zadrzewienie śródpolne i przydrożne

Ważną rolę w krajobrazie otwartym odgrywają zadrzewienie śródpolne i przydrożne, które spełniają nie tylko funkcję krajobrazową, ochronną, estetyczną, klimatyczną ale także orientacyjną.

Zadrzewienia śródpolne modyfikują kierunki wiatrów, temperaturę i wilgotność, tworzą „nisze ekologiczne” dla roślin i zwierząt, mogą również stanowić barierę dla migrujących z wodą substancji chemicznych.

Ilość zadrzewień w poszczególnych rejonach gminy jest zróżnicowana, jak również w obrębie poszczególnych odcinków dróg, cieków i rowów melioracyjnych. Istniejące zadrzewienia nie stanowią wyraźnego systemu i przypisać im można funkcję estetyczną, a lokalnie także wodochronną i klimatyczną (przewiewną). Dla zachowania funkcji wodochronnej, należy uzupełnić zadrzewienia wzdłuż rz. Wrześnicy, Małej Wrześnicy, Strugi Rudnik, Wielkiej i Miłostawki oraz cieków i rowów melioracyjnych.

Wzdłuż dróg polnych należy zakładać nasadzenia drzew i krzewów, co przyczyni się do poprawy stosunków wodnych, oraz do zmniejszenia erozji wietrznej gleb. Wzdłuż głównych dróg oraz toru kolejowego należy wprowadzić wielopiętrowe zadrzewienie ochronne.

Grunty sektora publicznego należą do zasobów AWRSP, gospodarują na nich PPHU – Bieg. Rol. Bieganowo – Sp. Prac. i Agropol – Sokołowo – Sp. Skarbu Pań. Gmina Września należy do gmin, o przeważającej liczbie gospodarstw małych do 5,0 ha tj. 355 gosp.; 5 – 10 ha – 247 gospo. Średnia pow. gosp. indywidualnych wynosi 11,2 ha (dla porównania śr. pow. indyw. gosp. rolnego w woj. wynosi 12,6 ha, w kraju 7,9 ha). Proces powiększania przeciętnego arealu gospodarstwa indywidualnego ciągle trwa, i trudno obecnie określić jaka będzie docelowa wielkość.

Zatrudnienie w rolnictwie w woj. wielkopolskim wynosi ok. 15 osób/100 ha uż. rol. (w kraju 22/100 ha, w krajach zachodnich 3-5 osób).

Ogródki działkowe

Na terenie gminy istnieje 10 stałych Pracowniczych Ogródków Działkowych o powierzchni 72,0 ha.

Są to ogródki im.: „Stare Ogrody” i „Wojska Polskiego” przy ul. Ogrodowej; „Dzieci Wrześnińskich”, „K.Świerczewskiego”, „Stokbet” i „22 Lipca” przy ul. Działkowców; „Nad Wrześnicą” przy ul. Wł. Sikorskiego; „Wł. Sikorskiego” i „T. Kościuszki” przy ul. Objazdowej oraz ogródki „Grządka” przy A-2.

POD zarejestrowane są w Krajowej Radzie Polskiego Związku Działkowców w Warszawie. Około 60,4 ha gruntów, władze gminy w oparciu o przepisy Ustawy o pracowniczych ogrodach działkowych przekazały PZD-ców w użytkowanie wieczyste.

1.1.4. SUROWCE MINERALNE

Baza surowcowa w gminie jest niewielka. Występuje jedno udokumentowane w kat. C- złoże surowców liściastych, do produkcji lekkich kruszyw ceramicznych – glinoporyt w okolicy Sokołowa i Gulczewka. Prowadzone badania geologiczne na większą skalę nie przyniosły oczekiwanych rezultatów.

Rozpoznane złoża torfu, które występują w dolinach rzek Wrześnicy, Wrześnianki i Wielkiej zaliczono do złóż szacunkowych i perspektywicznych. Jednak z uwagi na ich zaleganie w dolinach stanowiących naturalne zbiorniki rezerwowania wody, eksploatacja torfu winna być wykluczona.

Istnieje możliwość udokumentowania niewielkich złóż kruszywa naturalnego w obrębie Sandru Czerniejewskiego, jednak rejonów o znaczeniu perspektywicznym brak. Dzikie wyrobiska eksploatacji kruszywa w miejscowości Nowy Folwark zostały zakwalifikowane do rekultywacji i zalesienia.

1.1.5. KLIMAT

Omawiany teren wg klasyfikacji Romera położony jest w rejonie klimatycznym „Wielkich Dolin”. Obszar gminy charakteryzuje się uprzywilejowanymi warunkami termicznymi, natomiast niskimi opadami. Notowane opady w wysokości 554 mm/rok, są niższe niż średni opad w kraju. Maksymalne opady przypadają na miesiące letnie – lipiec – sierpień; minimalne zaś na miesiące zimowe – styczeń – marzec. Maksymalny opad miesięczny – 171 mm zanotowano w lipcu 1961 r. Przeważający kierunek wiatru – zachodni i północno-zachodni.

Obszar dorzecza Wrześnicy, ze względu na niskie wartości opadów oraz uprzywilejowanie pod względem termicznym zalicza się, do obszarów o najwyższych deficytach wodnych w Polsce. Nadwyżki wodne, które powstają w miesiącach wiosennych ze względu na małą zdolność retencji gruntowej nie są magazynowane. W warunkach niedoboru opadów, proces parowania zachodzi kosztem wyczerpywania się zasobów wodnych gleb i gruntów strefy aeracji.

1.2. ELEMENTY DEGRADUJĄCE ŚRODOWISKO I ZAGROŻENIA

Środowisko przyrodnicze gminy ulega degradacji jakościowej spowodowanej produkcją rolniczą (stosowanie środków ochrony roślin, nawożenie mineralne), przemysłową, gospodarką komunalną (ścieki bytowe stanowiące zagrożenie dla wód, kotłownie

budynków mieszkalnych) oraz w największym stopniu przez urządzenia grzewcze i technologiczne jednostek prowadzących działalność gospodarczą).

Do obiektów uciążliwych na terenie gminy należą:

- a) kotłownia (PEC-u, Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej i Tonsilu w mieście, oraz kotłownie we wsiach: Sokołowo, Gulczewo, Marzenin, Chwalibogowo, Sokolniki, Gutowy i Węgierki
- b) fermy hodowlane „Agropolu” Sokołowo i „Bieg – Rolu” Bieganowo
- c) wysypisko śmieci (dla gmin: Września i Miłosław położone we wsi Bardo jest urządzone i eksploatowane zgodnie z opracowanym planem, gdzie prowadzi się badania wód podziemnych i odcieków)
- d) główne trasy komunikacji kołowej i kolejowej – istniejące i projektowane wymagają badania natężenie hałasu oraz zanieczyszczenia spalinami, w oparciu, o które zostanie określona ich faktyczna uciążliwość oraz mogą zostać podjęte działania na rzecz poprawy jakości środowiska.

Zanieczyszczenie powietrza

Od roku 1990 odnotowany jest spadek emisji zanieczyszczeń powietrza co spowodowane jest wzrostem ilości pyłów zatrzymanych w urządzeniach odpylających, wprowadzeniem nowych technologii spalania paliw stałych, oraz zmianami nośnika energii z węgla na gaz ziemny lub olej opałowy lekki.

Zwiększa się natomiast udział zanieczyszczeń komunikacyjnych.

Wg OIGE – Poznań o Wydział Inspekcji WIOŚ największe zanieczyszczenia do atmosfery wprowadzają w mieście kotłownie PEC-u, Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska i Tonsilu pracujące na węglu kamiennym, mimo posiadania urządzeń odpylających.

Stężenie średnioroczne zanieczyszczeń powietrza (S_a g/m^3) w roku 1996 wg WSSE – Poznań mierzone na stanowisku pomiarowym przy ul. Legii Wrzesińskiej 22, wynosiły:

- pył zawieszony	32,9 (norma 50)
- dwutlenek siarki SO_2	28,2 (norma 32).
- dwutlenek azotu NO_2	31,9 (norma 50)

Zatem nie nastąpiło przekroczenie średniorocznej wartości normatywnej, natomiast w sezonie grzewczym podane wartości są przekraczane.

Zaobserwowano również nieznaczny wzrost opadu pyłu, ale wartości dopuszczalne nie zostały przekroczone (norma $200 g/m^2/rok$).

Zanieczyszczenia wód powierzchniowych

Rzeka Wrześnica leżąca w obszarze najniższych spływów jednostkowych jest narażona na wyraźny wpływ nieoczyszczonych ścieków, jakie są do niej odprowadzane. Niskie wartości odpływów, które na omawianym terenie należą również do najniższych w Polsce wynikają z niedoboru opadów jak i małej zdolności retencyjnej obszaru.

Wg raportu o stanie środowiska (WIOŚ – 1996 r.) oraz prowadzonego monitoringu stan czystości rzeki Wrześnicy badany w 5-ciu punktach kontrolno-pomiarowych oraz w 2-ch punktach na Małej Wrześnicy, do wsi Pawłowo (gm. Gniezno) odpowiadał III klasie czystości. Na pozostałych punktach stan czystości rzeki nie odpowiadał ustalonym normom.

Największe zanieczyszczenia wpływały do rzeki z Wrześni, Czarniejewa i Żydowa oraz z obszarów rolniczych poprzez rowy melioracyjne.

We Wrześni została oddana do użytku w 1997 r. mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków o docelowej przepustowości 10 000 m³/dobę.

Na zalewie „Lipówka” zlokalizowane są 2 punkty pomiarowe: na wpływie i przy tamie. Zanieczyszczenia i stan sanitarny zbiornika zmienia się kilka razy w ciągu roku i najczęściej mieści się w III klasie czystości. Na podstawie analizy planktonu stwierdzono silne zeutrofizowanie badanej wody.

Dla wód zalewu Zarządzeniem Prez. WRN w Poznaniu nr 26/72 z 1972 r. ustalona została I klasa czystości, a dla wód rzeki Wrześnicy II klasa.

Ponadto w 1993 r. podpisano porozumienie międzygminne „EKO-Września” na rzecz przywrócenia ładunku ekologicznego i poprawy jakości wody płynącej rzeką. Wśród sygnatariuszy porozumienia byli przedstawiciele 8-miu gmin, położonych w obszarze zlewni: Gniezna, Łubowa, Czarniejewa, Niechanowa, Wrześni, Nekli, Kołaczkowa i Pyzdr.

Zanieczyszczenia wód podziemnych

Jakość wód podziemnych, będących podstawowym źródłem zaopatrzenia ludności w wodę pitną, winna być wysoka. Wody podziemne zostały objęte programem monitoringu (WIOŚ 1996 r.), którego celem, jest ograniczenie ujemnego wpływu czynników antropogenicznych.

Wg raportu PIOŚ wody gruntowe w gminie Września uzyskały III klasę jakości, natomiast wody trzeciorzędowe klasę I b – woda wysokiej jakości.

1.3. KIERUNKI OCHRONY I KSZTAŁTOWANIA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

Układ przestrzenny gminy oraz wysoka wartość użytkowa rolniczej przestrzeni produkcyjnej w pełni potwierdza jej rolniczy charakter.

Prawie 80 % gruntów ornych zajmują gleby klasy I – IV.

Gmina Września jest preferowana do intensywnej produkcji rolnej, gdzie nacisk należy położyć na poprawę jakości zarówno surowca, jak i gotowego produktu oraz stworzyć warunki do rozwoju rolnictwa ekologicznego. Należy dążyć do restrukturyzacji i modernizacji rolnictwa oraz do zwiększania areалу indywidualnego gospodarstwa rolnego. Istniejące zespoły trwałych użytków zielonych, które w połączeniu z obszarami gleb kompleksu zbożowo-pastewnego, predysponowanych do zamiany na łąki lub pastwiska, stanowią tereny do produkcji pasz i odgrywają ważną rolę w gospodarce hodowlanej gminy.

Gmina jako obszar rolniczy o niskiej lesistości i braku naturalnych zbiorników wodnych, ale charakteryzująca się występowaniem dużej ilości zabytkowych zespołów parkowo-pałacowych może być także preferowana do pełnienia funkcji agroturystyki oraz tzw. „turystyki swobodnego rozwoju” (wędrówki piesze, rowerowe, turystyka konna, narciarstwo biegowe i sporty ziemne).

Rozwój agroturystyki jest szansą dającą możliwość uzyskania nowych miejsc pracy, szczególnie dla ludności wiejskiej dotkniętej bezrobociem w związku z przekształceniami strukturalnymi zachodzącymi w rolnictwie.

Terenami preferowanymi dla turystyki i wypoczynku codziennego są lasy strefy zieleni wysokiej „Dębina i Zawodzie” oraz część lasów Czerniejewskich położonych w okolicy wsi Nowy Folwark, oznaczone na mapie w skali 1:10 000 jako atrakcyjne pod względem turystycznym.

Biorąc pod uwagę rozwój turystyki tranzytowej na najbardziej aktywnym kierunku wschód – zachód (autostrada A-2 – europejski szlak rowerowy) proponuje się różnorodne formy obsługi podróżnych (MOP-y i bazy turystyczne przy szlaku rowerowym).

W celu zachowania równowagi ekologicznej w środowisku przyrodniczym i zapewnienia niezbędnych warunków do ochrony sił człowieka, koniecznej jest racjonalne jego wykorzystanie dla celów gospodarki gminy zgodnie z następującymi kierunkami ochrony.

W opracowanym studium zaproponowani wprowadzenie całego systemu obszarów chronionych. Należą do niego obszary objęte lub wskazane do objęcia ochroną na

podstawie przepisów szczególnych, jak i te których nie objęto przepisami, a charakteryzują się cennymi wartościami biotycznymi.

Obszary te przedstawiono w sporządzonych dla gminy opracowaniach graficznych i tekstowych.

Wobec powyższego należy przyjąć następujące kierunki ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego gminy poprzez:

- 1) Utrzymanie objętych ochroną lasów ochronnych grupy I-szej
  - wodochronnych
  - lasów strefy zieleni wysokiej
  - lasów masowego wypoczynku

Dwa ostatnie zakwalifikowano jako atrakcyjne pod względem turystycznym.

Gospodarkę leśną prowadzić w oparciu o dziesięcioletnie operaty urzędniowe lasu.

W pracach odnowieniowych postuluje się wprowadzenie gatunków wpływających na warunki zdrowotne lasu i jego atrakcyjność (gat. mieszane i ozdobne)

- 2) Objęcie ochroną lasów Czerniejewskich, jako obszar chronionego krajobrazu zgodnie z koncepcją – WSOCH (wielkoprzestrzennego systemu obszarów chronionych).
- 3) W celu podniesienia lesistości gminy proponuje się, wyłączenie z produkcji rolnej gleb marginalnych dla rolnictwa (kl. VI na pisakach luźnych, RZ, RN), stromych zboczach dolin oraz terenów o dużych spadkach narażonych na erozję z przeznaczeniem pod zalesienie.

Pod zalesienie należy również przeznaczyć tereny powyrobowiskowe oraz tereny wokół istniejącego i projektowanych zbiorników wodnych.

Największe powierzchnie pod zalesienie położone są przy głównym kompleksie leśnym, we wsiach: Radomice, Noskowo, Marzenin, Nowy Folwark, Psary Wielkie, Polskie i Małe. Poprzez sukcesywne wprowadzanie dolesień, zostanie utworzona strefa ochrona wokół projektowanego obszaru chronionego krajobrazu. W wyniku projektowanych dolesień pokazanych graficznie na mapie w skali 1:10 000, może zostać podniesiona lesistość gminy o 6-10 %.

- 4) Utrzymanie objętych ochroną pomników przyrody, zabytkowych parków miejskich i dworskich oraz objęcie ewidencją i ochroną konserwatorską parku dworskiego w Gulczewku, następnie w Sokołowie i Gonicach.

Prace rewaloryzacyjne w parkach należy prowadzić w oparciu o sporządzone dokumentacje ewidencyjne oraz według zaleceń zawartych w opracowaniu pt.

- „Wytyczne dla opracowań planistycznych i rewaloryzacyjnych dotyczące zabytkowych parków miasta i gminy Września” – PBP, Poznań 1989 r.
- 5) Ochronę i utrzymanie urządzonych miejskich skwerów zielonych, zachowanie zieleni towarzyszącej zakładom przemysłowym, komunalnym i dawnym koszarom oraz wprowadzenie pnącz na budynkach wokół zabudowań rynkowych.
  - 6) Zachować pozostałe, nie wymienione parki i zieleńce będące pod zarządem miasta i gminy.
  - 7) Objąć ochroną prawną – 4-dęby występujące w lasach wsi Słomowo, które spełniają warunki pomników przyrody.
  - 8) Ochronę gleb wysokich klas bonitacyjnych i kompleksów rolnych o najwyższej przydatności do produkcji rolnej oraz wyłączenie ich z zainwestowania kubaturowego.
  - 9) Ochronę trwałych użytków zielonych w celu utrzymania ich areału oraz powiększenia powierzchni poprzez włączenie kompleksu 9-go zbożowo-pastewnego.
  - 10) Odbudowę zbiornika „Września” i zabezpieczenie przed eutrofizacją.
  - 11) Podjąć kompleksowe działania na rzecz retencjonowania wody, głównie dla rolnictwa, następnie rekreacji poprzez budowę w pierwszym etapie zbiornika wodnego „Gozdowo” na Wrześnicy, oraz podjęcie działań na rzecz retencjonowania wody na stawach wiejskich przez budowę przepustów i zastawek.
Docelowo na terenie gminy przewidziano budowę 4-ech zbiorników wodnych: „Gozdowo”, „Węgierski”, „Bardo” i „Biechowo”.
  - 12) W celu dalszej poprawy zdolności retencyjnych obszaru, poprawy bilansu wodnego gleb i ochrony wód powierzchniowych należy prowadzić politykę prozadrzewieniową wzdłuż dolin rzek, cieków rowów melioracyjnych i dróg polnych.
Wzdłuż głównych dróg oraz torów kolejowych należy wprowadzić wielopiętrowe zadrzewienia ochronne natężenia hałasu oraz zanieczyszczenia spalinami w oparciu, o którą mogą zostać podjęte działania na rzecz poprawy jakości środowiska wokół tras.
  - 13) Należy przywrócić II-gą klasę czystości wód rzeki Wrześnicy, a dla zalewu „Wrześnica” I-szą klasę zgodnie z Zarządzeniem Prez. WRN nr 26/72 z 1972 r. Zachodzi konieczność reaktywowania podpisanego porozumienia międzygminnego „EKO-Września” z 1993 r. na rzecz przywrócenia ładu ekologicznego i poprawy jakości wody płynącej rzeką.
  - 14) Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej poprzez realizację wiejskich oczyszczalni ścieków i kanalizację wsi.

- 15) Ochronę równowagi siedlisk wilgotnych i podmokłych, wykluczenie eksploatacji torfu w dolinach rzek Wrześnicy, Wrześnanki i Wielkiej stanowiących również naturalne zbiorniki rezerwowania wody.
- 16) Objąć ochroną prawną czwartorzędową strukturę wodonośną „Wielkopolską Dolinę Kopalną”.
- 17) Należy prowadzić oszczędną i racjonalną gospodarkę wodami podziemnymi. Zasoby poziomu mioceńskiego gminy są już zagospodarowane.
- 18) Ochronę powietrza poprzez zamianę nośnika energii z paliwa stałego na gaz lub olej opałowy lekki i wprowadzenie urządzeń odpylających.
Wprowadzić katalizatory do pojazdów mechanicznych.

2. UWARUNKOWANIA ŚRODOWISKA KULTUROWEGO

2.1. ŚRODOWISKO KULTUROWE W UJĘCIU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Środowisko kulturowe miasta i gminy w przypadku zagospodarowania przestrzennego świadczące o jego tożsamości, tworzą jego elementy urbanistyczne i architektoniczne o walorach artystycznych i historycznych, a także elementy przyrodniczo-krajobrazowe.

Do stanu zasobów kulturowych zaliczono dobra kultury wpisane do rejestru zabytków jak i te, których charakter jest oczywisty (Ust. o ochronie dóbr kultury i muzeach Dz.U. Nr 10 poz. 48 z dnia 15.02.1962 ze zm.). Obejmują one m.in. kościoły i kaplice, klasztory, zabudowę mieszkaniową, zabytkowe układy urbanistyczne, ratusze, zespoły pałacowo-parkowe i dworsko-parkowe, liczne historyczne obiekty przemysłowe i obiekty użyteczności publicznej oraz zabytki archeologiczne. Większość zabytków archeologicznych sięgających starożytności i wczesnego średniowiecza to głównie groby, kurchany, grodziska, punkty i ślady osadnicze. Pierwsze wzmianki o Wrześni zostały zapisane w dokumentach historycznych już w 1256 r. Miasto lokowane było w XIV w, i stanowiło ważny ośrodek handlowo-rzemieślniczy położony na skrzyżowaniu szlaków handlowych z Poznania do Kalisza i z Wrocławia do Gniezna.

Układ urbanistyczny miasta (XIII-XV w) nawiązuje swym wyglądem do miast polskich w średniowieczu.

Ze względu na ochronę wartości historycznych, artystycznych i przyrodniczych wydzielono na obszarze miasta i gminy obszary ochrony konserwatorskiej. Obejmują one śródmiejską zabudowę historyczną oraz tereny parków miejskich i dworskich.

Istniejące cmentarze na terenie miasta i gminy są pod ochroną i wszystkie przeznaczone są do zachowania, ze względu na ich historyczne znaczenie. Żaden z cmentarzy nie figuruje w rejestrze zabytków.

Obraz zabytków kulturowych gminy wzbogacony jest o ciekawe pojedyncze obiekty i detale architektoniczne. Należą do nich również pojedyncze elementy związane z kultem religijnym (krzyże, kapliczki przydrożne, figurki) oraz miejsca pamięci narodowej (pomniki i obeliski).

Na mapie pt. „Środowisko przyrodnicze i kulturowe” opracowanej w skali 1:10 000 naniesiono obiekty architektoniczno-przyrodnicze i stanowisko archeologiczne (grodzisko) wpisane do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Do obiektów wpisanych do rejestru (ozn. na mapie literą – A) należą:

M i a s t o _____

- 1) Kościół Parafialny p.w. Wniebowzięcia N.P. Marii i św. Stanisława Biskupa (XV w.)
- 2) Kaplica p.w. św. Krzyża, na Lipówce (drewniana 1664 r.)
- 3) Kościół Ewangelicki (ob. rzym.-kat.) parafia p.w. Św. Ducha (1894 r.) ul. Kościuszki, Opieszyn.
- 4) Dawna Szkoła Dzieci Wrzesińskich ob. Muzeum, ul. Rieczna.
- 5) Dawna wozownia w zespole koszar, ul. Kościuszki.
- 6,7,8) Domy z 1815 r., poł XIX w. i 1905 r. ul. Warszawska Nr 5, 10 i 15.
- 9) Założenia parkowe i zespół pałacowy (R.Mycielski), ul. Opieszyn (1850 r.)
- 10) Park miejski im. J. Piłsudskiego

T e r e n g m i n y

Dworskie zespoły parkowo-pałacowe, grobowce, grodziska, wiatraki i kuźnie położone we wsiach na terenie gminy.

2.2. KIERUNKI OCHRONY I KSZTAŁTOWANIA PRZESTRZENI KULTUROWEJ

W celu ochrony dóbr kultury, kształtowanie układów urbanistycznych winno umożliwić ich zachowanie, ochronę przed dewaloryzacją oraz udostępnienie przestrzeni kulturowej społeczeństwu poprzez:

- przestrzenne oddalenie źródeł dewaloryzacji od zabytków obiektów,
- zabezpieczenie dostępności komunikacyjnej w sposób eksponujący najwyższe wartości i walory,
- wkomponowanie zabytków obiektów we współczesne struktury funkcjonalno-przestrzenne,
- powiązanie funkcjonalno-przestrzenne historycznych obiektów z krajobrazem naturalnym.

W obszarze ochrony konserwatorskiej, projekt obiektu budowlanego wymaga uzyskania wytycznych i uzgodnienia z Konserwatorem Zabytków na woj. wielkopolskie.

W stosunku do obiektów wpisanych do rejestru zabytków obowiązują odnośne przepisy prawne, bez względu na ich położenie.

Wszelkie działania realizacyjne na obszarze występowania zabytków archeologicznych, naniesionych na rysunku planu, winny być poprzedzone uzgodnieniem z Konserwatorem Zabytków Archeologicznych na woj. wielkopolskie.

Wszelkie działania w sferze przestrzenno-wizualnej wpływające na ład przestrzenny miasta lub wsi, winny być uregulowane w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, opracowanych dla wyznaczonych w studium terenów.

Zaleca się by wszelkie prace inwestycyjne prowadzone przy obiektach ujętych w ewidencji konserwatorskiej były konsultowane z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Do opracowania dołącza się wykaz zabytków wpisanych do rejestru oraz zabytków podlegających ochronie, położonych w strefie ochrony konserwatorskiej, i poza nią, zgodnie z załączonymi pismami Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków nr 2434/98 z dn. 16.X.98 r.

2.2. KIERUNKI OCHRONY I KSZTAŁTOWANIA PRZESTRZENI KULTUROWEJ

W celu ochrony dóbr kultury, kształtowanie układów urbanistycznych winno umożliwić ich zachowanie, ochronę przed dewaloryzacją oraz udostępnienie przestrzeni kulturowej społeczeństwu poprzez:

- przestrzenne oddalenie źródeł dewaloryzacji od zabytków obiektów,
- zabezpieczenie dostępności komunikacyjnej w sposób eksponujący najwyższe wartości i walory,
- wkomponowanie zabytków obiektów we współczesne struktury funkcjonalno-przestrzenne,
- powiązanie funkcjonalno-przestrzenne historycznych obiektów z krajobrazem naturalnym.

W obszarze ochrony konserwatorskiej, projekt obiektu budowlanego wymaga uzyskania wytycznych i uzgodnienia z Konserwatorem Zabytków na woj. wielkopolskie.

W stosunku do obiektów wpisanych do rejestru zabytków obowiązują odnośne przepisy prawne, bez względu na ich położenie.

Wszelkie działania realizacyjne na obszarze występowania zabytków archeologicznych, naniesionych na rysunku planu, winny być poprzedzone uzgodnieniem z Konserwatorem Zabytków Archeologicznych na woj. wielkopolskie.

Wszelkie działania w sferze przestrzenno-wizualnej wpływające na ład przestrzenny miasta lub wsi, winny być uregulowane w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, opracowanych dla wyznaczonych w studium terenów.

Zaleca się by wszelkie prace inwestycyjne prowadzone przy obiektach ujętych w ewidencji konserwatorskiej były konsultowane z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Do opracowania dołącza się wykaz zabytków wpisanych do rejestru oraz zabytków podlegających ochronie, położonych w strefie ochrony konserwatorskiej, i poza nią, zgodnie z załączonymi pismami Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków nr 2434/98 z dn. 16.X.98 r.

ROZDZIAŁ I

MIASTO I GMINA WRZEŚNIA

WRZEŚNIA

UKŁAD URBANISTYCZNY XIII - XIX.

1. KOŚCIÓŁ PAR. P.W. WNIĘBOWZIĘCIA N. P. MARI I ŚW. STANISŁAWA
mur., ok. poł. XV, wieża k. XV, odbud. 1672, przebud. przez Jana Bindora z
Kórnik 1792, restauracja 1881 - 87 przez arch. Zygmunta Gorgolewskiego.
2. KAPLICA P.W. ŚW. KRZYŻA, na Lipówce, drewn., 1664, restaurowany w
k. XVIII, odbud. 1850.
3. KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, ob. rzym. - kat., par. p.w. św. Ducha, ul.
Kościuszki 27, mur., 1894.
4. RATUSZ, ul. Poznańska 1, mur., pocz. XX.
5. ZESPÓŁ LANDRATURY, ul. Chopina 9 i 10:
a. landratura, ob. Urząd Miasta i Gminy, mur., XIX/XX,
b. willa landrata, ob. Urząd Stanu Cywilnego, mur., 1901 - 03, proj
arch. Paulus i Lilloe.
6. SĄD, ul. Poznańska 10, mur., 1906.
7. WIEZIENIE, ul. Sądowa 1, mur., 4 ćw. XIX.
8. SZPITAL, ul. Warszawska 20, mur., 1925 - 29.
9. SZKOŁA "DZIECI WRZEŚIŃSKICH", ul. Dzieci Wrześnińskich 13, ob.
Muzeum i Biblioteka, mur., 2 poł. XVIII i 1837 - 40.
10. WYŻSZA SZKOŁA MIEJSKA DLA CHŁOPCÓW I DZIEWCZĄT, ob. Lieu
Ogólnokształcące, ul. Witkowskiego 1, mur., 1911.
11. SZKOŁA LUDOWA, ob. podstawowa, ul. Szkolna 1, mur., pocz. XX.
12. SZKOŁA MLECZARSKA, ul. Gnieźnieńska 29, mur., 1928.
13. URZĄD CELNY, ob. Kuratorium, ul. 3 Maja 8, mur., ok. 1805.

14. POCZTA, ul. Warszawska 34, mur., pocz. XX.

15. ZESPÓŁ DWORCA PKP, ul. Dworcowa:

- a. dworzec kolejowy nr 1, mur., 1887,
- b. wieża ciśnień - kolejowa, mur., 1907,
- c. dom nr 2, mur., 1900 - 1910,
- d. dom nr 5, mur., 1900 - 1910.
- e. dom, ul. Paderewskiego 1, mur., 1900 - 1910
- f. dom, ul. Paderewskiego 3, mur., 1900 - 1910
- g. dom, ul. Paderewskiego 5, mur., 1900 - 1910
- h. dom, ul. Świętokrzyska 5, mur., 1900 - 1910

16. ZESPÓŁ KOSZAR, ul. Kościuszki/ul. Koszarowa, wł. UMiG,
Przedsiębiorstwo Meramont:

- a. kasyno, ul. Koszarowa 1, wł. Zespół Szkół Zawodowych, mur., 1900 - 1910,
- b. dom oficerski, ul. Koszarowa 3, mur., 1900 - 1910,
- c. komendantura i areszt, ul. Koszarowa 4, mur., 1900 - 1910,
- d. dom oficerski, ul. Koszarowa 7, mur., 1900 - 1910,
- e. hala ćwiczeń, ul. Koszarowa 8, mur., 1900 - 1910,
- f. dom oficerski, ul. Koszarowa 9, mur., 1900 - 1910,
- g. blok żołnierski, ul. Koszarowa 12, mur., 1900 - 1910,
- h. dom oficerski, ul. Koszarowa 13, mur., 1900 - 1910,
- i. dom oficerski, ul. Koszarowa 15, mur., 1900 - 1910,
- j. stajnia (?), ul. Koszarowa 16, mur., 1900 - 1910,
- k. blok żołnierski, ul. Kościuszki 14, mur., 1900 - 1910,
- l. magazyn mundurowy, ul. Kościuszki 14, mur., 1900 - 1910,
- m. dom mieszkalny oficerów, ul. Kościuszki 15, mur. - szach.,
pocz. XX,
- n. dom mieszkalny oficerów, ul. Kościuszki 16, mur., p. XX,
- o. dom mieszkalny oficerów, ul. Kościuszki 17, mur., pocz. XX,
- p. dom mieszkalny oficerów, ul. Kościuszki 18, mur. - szach.,
pocz. XX,
- r. dom mieszkalny oficerów, ul. Kościuszki 19, mur. - szach.,
pocz. XX.

17. ZESPÓŁ PAŁACOWY, wł. UMiG:

- a. pałac, ul. Zespół Szkół Rolniczych we Wrześni, mur., ok. 1830
i 1850, k. XIX, przebud. po 1945,
- b. 2 domy administracji dominalnej, ul. Harcerska, mur., ok. poł. XIX w.
- c. park krajobrazowy z częścią regularną, pocz. XIX.

ul. Daszyńskiego

18. DOM NR 7, mur., 1923.

ul. Dzieci Wrzesińskich

19. DOM NR 2, mur., pocz. XX.

20. DOM NR 3, mur., pocz. XX.

21. DOM NR 4, mur., 4 ćw. XIX.

23. DOM NR 7, mur., pocz. XX.

ul. Fabryczna

24. DOM NR 32, mur., pocz. XX.

25. DOM NR 36, mur., 1 ćw. XX.

26. DOM NR 38, mur., k. XIX.

27. DOM NR 41, mur., 1904.

28. DOM NR 41a, mur., pocz. XX.

ul. Gnieźnieńska

29. DOM NR 7, mur., 1907.

30. DOM SEDZIEGO, nr 30, mur., pocz. XX.

31. DOM NR 32, mur., l. 20 XX.

ul. Harcerska

DOM NR 3, mur., k. XIX w.

32. DOM NR 5, mur., k. XIX.

33. DOM NR 10, mur., k. XIX.

34. DOM NR 12, mur., 1 ćw. XX.

35. DOM NR 14, mur., 2 poł. XIX w.

ul. Kościelna

36. DOM NR 1/2, mur., pocz. XX.

37. DOM NR 6, mur., 1905.

38. DOM NR 8, mur., 1906.

39. DOM NR 9, mur., 1896.

40. DOM NR 17, mur., 4 ćw. XIX. —

41. DOM NR 18, mur., 3 ćw. XIX.

42. DOM NR 20, mur., 1 ćw. XX.

ul. Kościuszki

43. DOM URZĘDNIKA NR 4, mur., pocz. XX.

44. DOM URZĘDNIKA NR 5, mur., pocz. XX.

45. DOM URZĘDNIKA NR 6, mur., pocz. XX.

46. DOM NR 8, mur., pocz. XX.

47. DOM NR 9/10, mur., pocz. XX.

48. WILLA nr 11, mur., l. 20 XX.

49. WILLA HRABIEGO nr 23, mur., ok. 1910.

ul. 3 Maja

50. DOM NR 1, mur., 1889.

51. DOM NR 2, mur., 3 ćw. XIX.

52. DOM NR 5, mur., 3 ćw. XIX.

ul. Mickiewicza

53. DOM NR 1/2, mur., 4 ćw. XIX.

54. DOM NR 4, mur., 4 ćw. XIX.

55. DOM NR 5, mur., 1 ćw. XX.

56. DOM NR 7, mur., 3 ćw. XIX.

57. DOM NR 8, mur., 3 ćw. XIX.

58. DOM NR 9, mur., 1904.

59. DOM NR 10, mur., pocz. XX.

u l. M i ł o s ł a w s k a

60. DOM NR 1, mur., 4 ćw. XIX.

61. DOM NR 2, mur., 4 ćw. XIX.

62. DOM NR 3, mur., 1906.

63. DOM NR 4, mur., pocz. XX.

64. CZWORAK NR 11, mur., 4 ćw. XIX.

65. CZWORAK NR 12, mur., 4 ćw. XIX.

66. CZWORAK NR 13, mur., 4 ćw. XIX.

u l. P a d e r e w s k i e g o

67. DOM NR 1, mur., 1900 - 10.

68. DOM NR 3, mur., 1900 - 10.

69. DOM NR 5, mur., 1900 - 10.

u l. J a n a P a w ł a I I

70. DOM NR 4, mur., 1 ćw. XX.

71. DOM NR 5, mur., pocz. XX.

72. DOM NR 6, mur., 1904.

73. DOM NR 7, mur., 4 ćw. XIX.

74. DOM NR 12, mur., pocz. XX.

75. DOM NR 13, mur., 1910.

76. DOM NR 14, mur., 2 pol. XIX.

77. DOM NR 15, mur., 1907.

78. DOM NR 16, mur., 4 ćw. XIX.

79. KAMIENICA CUKROWNI, nr 18, mur., 1 ćw. XX.

80. DOM NR 20, mur., pocz. XX.

DOM NR 21 / 22 , mur. , pocz. XX w.

81. DOM NR 23, mur., 1830.

82. DOM NR 24, mur., 1909.

83. DOM NR 25, mur., pocz. XX.

84. DOM NR 26, mur., 4 ćw. XIX.

85. DOM NR 27, mur., pocz. XX.

86. DOM NR 29, mur., 1908.

ul. Rynek

87. DOM NR 1, mur., 4 ćw. XIX.

88. DOM NR 2, mur., poł. XIX.

89. DOM NR 3, mur., pocz. XX.

90. DOM NR 6, mur., 1912.

91. DOM NR 7, mur., pocz. XX.

92. DOM NR 11, mur., 1910.

93. DOM NR 12, mur., pocz. XX.

94. DOM NR 13, mur., pocz. XX.

95. DOM NR 15/16, mur., 1 poł. XIX.

96. DOM NR 17, mur., 1 poł. XIX.

97. DOM NR 18, mur., pocz. XX.

98. DOM NR 20, mur., 4 ćw. XIX.

99. DOM NR 21, mur., XIX/XX.

100. DOM NR 22, mur., pocz. XX.

101. DOM NR 23, mur., pocz. XX.

102. DOM NR 24, mur., pol. XIX.

103. DOM NR 25, mur., pocz. XX.

ul. Sienkiewicza

104. DOM NR 1, mur., 1 ćw. XX.

105. DOM NR 7, mur., k. XIX.

106. DOM NR 8, mur., 1907.

107. DOM NR 17, mur., pocz. XX.

108. DOM NR 18 / 19, mur.,

109. DOM NR 21, mur.,

ul. Staszica

110. DOM NR 15, mur., 1 ćw. XX.

ul. Szkolna

111. DOM URZĘDNIKÓW PAŃSTWOWYCH, nr 23, mur., 1925

ul. Warszawska

112. DOM NR 2, mur., 1913.

113. DOM NR 3, mur., pocz. XX.

114. DOM NR 4, mur., 4 ćw. XIX.

115. DOM NR 5, mur., 1905.

116. DOM NR 6, mur., 1904.

117. DOM NR 7, mur., pocz. XX.

118. DOM NR 8, mur., pocz. XX.
119. DOM NR 9, mur., pocz. XX.
120. DOM NR 10, mur., 2 ćw. XIX.
121. DOM NR 11, / ul. 3 Maja 1/ mur., 1889.
122. DOM NR 12, mur., 1905.
123. DOM NR 13, mur., pocz. XX.
124. DOM NR 15, mur., pocz. XIX.
125. DOM NR 16, mur., 1908.
126. DOM NR 18, mur., 2 ćw. XIX w.
127. DOM NR 21, mur., pocz. XX.
128. DOM NR 22, mur., k. XIX.
129. DOM NR 23, mur.- szach., pocz. XX.
130. DOM NR 24, mur., pocz. XX.
131. DOM NR 25, mur., 4 ćw. XIX.
132. DOM NR 27, mur., 1906.
133. DOM NR 29, mur., pocz. XX.
134. DOM NR 30, mur., 4 ćw. XIX.
135. DOM NR 31, mur., 2 ćw. XIX.
136. DOM NR 32, mur., 4 ćw. XIX.
137. DOM NR 33, mur., pocz. XX.
138. DOM NR 35, mur., 4 ćw. XIX.
139. DOM NR 36, mur., pocz. XX.
140. DOM NR 38, mur., 4 ćw. XIX.

141. DOM NR 39, mur., pocz. XX.
142. DOM NR 40, mur., pocz. XX.
ul. Witkowska
143. DOM NR 7, mur., pocz. XX.
144. DOM NR 8, mur., 1 ćw. XX.
145. DOM NR 10, mur., 1 ćw. XX.
146. WIEŻA CIŚNIENI, ul. Witkowska, mur., pocz. XX.
147. STACJA POMP, ul. Miłoslawska 8, mur., po 1912.
148. BROWAR, ob. Herbapol, ul. Warszawska 27a, mur., 1874.
149. RZEŻNIA MIEJSKA, ul. Witkowska 11, mur., pocz. XX.

BARDO

150. KOŚCIÓŁ PAR. P.W. ŚW. MIKOŁAJA, mur., 1783, pocz. XIX.

151. ZESPÓŁ DWORSKI, wł. Agencja Wł. Rolnej Skarbu Państwa, Zakład Rolny Bieganowo:

- a. dwór, ob. szkoła i mieszkania, mur., 1 poł. XIX, XIX/XX,
- b. magazyn zbożowy, mur., ok. 1910,
- c. wozownia, ob. bud. magazynowo - garażowy, mur., ok. 1910,
- d. 2 bramy, mur., poł. XIX,
- e. park krajobrazowy, pocz. XIX, przekształcenia pocz. XX.

152. DOM NR 23, wł. Piechoccy, mur., 1902.

BIAŁĘZYCE

153. ZESPÓŁ DWORSKI, wł. Agencja Wł. Rolnej Skarbu Państwa, Zakład Rolny Bieganowo:

- a. dwór, mur., 1908,
- b. park krajobrazowy, 2 pol. XIX.

BIEZGLIN

154. ZESPÓŁ FOLWARCZNY, wł. Agencja Wł. Rolnej Skarbu Państwa, Zakład Rolny Sokolowo:

- a. dwór, mur., wł. H., Cz. Lubczyńscy, 1 ćw. XX w.
- b. rządówka, mur. 1 ćw. XX w.
- c. czworak, mur., ob. dom nr 23, wł. Rozalia Idziak, mur., pocz. XX w.
- d. stodoła-stajnia-ujeżdźalnia, mur., 4 ćw. XIX.
- e. magazyn zbożowy, mur., 4 ćw. XIX w.

155. DOM NR 21, mur., pocz. XX.

156. DOM NR 23, wł. Rozalia Idziak, mur., pocz. XX.

157. DOM NR 27, wł. Wacław Wolniewicz, mur., XIX/XX.

CHOCICZA MAŁA

158. ZESPÓŁ DWORSKI, wł. AWRSP

- a. dwór, mur., 3 ćw. XIX,
- b. park krajobrazowy, 3 ćw. XIX.
- c. budynki gospodarcze, k. XIX w.

CHOCICZA WIELKA

159. ZESPÓŁ DWORSKI, wł. M.D. Obst

- a. dwór, mur., XIX/XX,
- b. park krajobrazowy, XIX/XX.

c. budynki gospodarcze , wl. R. Ignasiak

CHWALIBOGOWO

160. POCZTA I BANK, d. rządówka , ob. poczta i przedszkole, mur., ok. 1880.

161. ZESPÓŁ PAŁACOW - FOLWARCZNY, wl. Agencja Wl. Rolnej Skarbu

Państwa:

- a. pałac, mur., ok. 1890,
- b. obora, mur., ok. 1880,
- c. spichlerz, mur., ok. 1880,
- d. obora II , mur. , k. XIX w.
- e. stajnia wyjazdowa - wozownia , mur. , k. XIX w.
- f. owczarnia , ob. stodoła , mur. , k. XIX w.
- g. wieża ciśnień , mur. , ok. 1905
- h. kuźnia , mur. , k. XIX w.
- i. park krajobrazowy, 2 pol. XIX.

GONICE

162. KUŹNIA I DOM NR 14, wl. Stanisław Pauliński, mur., 1907.

GOZDOWO

163. ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PAR. P.W. ŚW. JAKUBA:

- a. kościół, mur., 1883,
- b. ogrodzenie, mur., pocz. XX,
- c. organistówka, mur., 1909,
- d. trojak, mur.- glin., 2 ćw. XIX,
- e. obora, mur., pocz. XX.

164. ZESPÓŁ FOLWARCZNY, wl. Agencja Wl. Rolnej Skarbu Państwa, Zakład Rolny Bieganowo:

- a. 3 czworaki, mur., 2 pol. XIX,
- b. obora, ob. owczarnia, mur., k. XIX, pocz. XX,
- c. magazyn zbożowy, mur., 1916,
- d. kuźnia, ob. warsztat, mur., 1924,
- e. park krajobrazowy, k. XIX, pocz. XX.

GOZDOWO - MLYN

165. ZESPÓŁ FOLWARCZNY, wł. Agencja Wł. Rolnej Skarbu Państwa, Zakład Rolny Bieganowo:
- a. owczarnia, mur., pocz. XX,
  - b. magazyn zbożowy, ob. owczarnia, mur., k. XIX.
  - c. stodoła, ob. owczarnia, mur., XIX / XX w.
  - d. obora, ob. owczarnia, mur., 2 pol. XIX w.

GRZYBOWO

166. KOŚCIÓŁ PAR. P.W. ŚW. MICHAŁA ARCHANIOLA, drewn., 1757, wieża od strony zach. 1929/1930.
167. KAPLICA GROBOWA, mur., 1936.
168. SZKOŁA, mur., 1908.
169. ZESPÓŁ PAŁACOWY, wł. RSP Wódki:
- a. pałac, ob. szkoła, mur., 1 pol. XIX, po 1918,
  - b. oficyna pałacowa, mur., k. XIX w.
  - c. brama, mur.- metal, pocz. XX,
  - d. park krajobrazowy, k. XIX.
170. ZESPÓŁ FOLWARCZNY, wł. RSP Wódki
- a. stodoła, drewn., kon.
  - c. czworak, mur., k. XIX

GRZYMISŁAWICE

171. ZESPÓŁ FOLWARCZNY, wl. Agencja Wl. Rolnej Skarbu Państwa, Zakład Rolny Bieganowo:

- a. 3 czworaki, mur., k. XIX,
- b. ośmiorak, mur., 4 ćw. XIX,
- c. stajnia, ob. ośmiorak, mur., 4 ćw. XIX,
- d. brama, mur., k. XIX.
- e. park dworski, 3 ćw. XIX w.

GULCZEWKO

172. ZESPÓŁ DWORSKI, wl. R. Trawiński

- a. dwór, mur., 1910,
- b. obora, ob. owczarnia, mur., 4 ćw. XIX,
- c. brama, mur., k. XIX,
- d. park krajobrazowy, pocz. XX.

GULCZEWO

173. ZESPÓŁ DWORSKI, wl. Agencja Wl. Rolnej Skarbu Państwa, Zakład Rolny Sokolowo:

- a. dwór, mur., k. XIX,
- b. bud. administracyjny, mur., 1900,
- c. czworak, mur., 3 ćw. XIX,
- d. 2 trojaki, mur., 1870 - 80,
- e. dwojak, mur., 3 ćw. XIX,
- f. obora, jałownik, mur., 1875,
- g. stodola, magazyn, mur., 2 poł. XIX,
- h. magazyn zbożowy, mur., ok. 1880,
- i. kurnik, ob. budynek gospodarczy, mur., k. XIX,
- j. ogrodzenie, mur., 2 poł. XIX,
- k. brama, mur., 2 poł. XIX,
- l. park krajobrazowy, 1 poł. XIX, 1897, pocz. XX.

GUTOWO MAŁE

174. ZESPÓŁ DWORSKI, wł. Kuratorium Oświaty i Wychowania:

- a. dwór, ob. szkoła podstawowa, mur., ok. 1895,
- b. magazyn zbożowy, mur., 4 ćw. XIX,
- c. park krajobrazowy, k. XIX.

ZESPÓŁ FOLWARCZNY, wł. Z. Bąkowski, Iwopol

- a. magazyn pasz, mur., k. XIX w.
- b. magazyn pasz, mur., k. XIX w.
- c. stajnia, mur., k. XIX w.

GUTOWO WIELKIE

175. ZESPÓŁ DWORSKI, wł. UMiG Września:

- a. dwór (stary), mur., 1850 - 1868,
- b. dwór (nowy), mur., 4 ćw. XIX w., 1913,
- c. park krajobrazowy, k. XIX.

KACZANOWO

176. ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PAR. P.W. ŚW. MARCINA:

- a. kościół, drewn., 1763 - 65, odnowiony 1958,
- b. plebania, mur., 4 ćw. XIX.

177. SZKOŁA, mur., 4 ćw. XIX.

178. ZESPÓŁ DWORSKI, wł. UMiG Września:

- a. dwór, mur., 1912,
- b. park, k. XIX, pocz. XX.

179. WIATRAK KOŻŁAK, drewn., 1879.

KAWĘCZYN

180. ZESPÓŁ DWORSKI, wł. Agencja Wł. Rolnej Skarbu Państwa, Zakład Rolny Sokolowo:
 a. dwór, mur., k. XIX,
 b. park krajobrazowy, k. XIX.

DOM NR 4, wł. Michalak, mur., l. 20 XX w.

181. DOM NR 8, wł. Henryk Bednarek, mur., 1900 - 1910.
 182. DOM NR 13, wł. Wojciech Szymański, mur., 1900 - 1910.
 183. DOM NR 16, wł. Jan Siedlecki, mur., 1924.

MARZENIN

184. ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PAR. P.W. ŚW. MIKOŁAJA:
 a. kościół, mur., 1846 - 1848,
 b. ogrodzenie, kamień, p. XIX,
 c. brama, mur. - metal, pocz. XIX,
 d. plebania, mur., 1847,
 e. organistówka, nr 80, mur., pol. XIX.

185. ZESPÓŁ DWORSKI, wł. Agencja Wł. Rolnej Skarbu Państwa, Zakład Rolny Sokolowo, Zakład Kawęczyn:
 a. dwór, ob. szkoła podstawowa, mur., 1896,
 b. dom, mur., k. XIX,
 c. obora, ob. owczarnia, mur., 4 ćw. XIX,
 d. chlew, mur., 4 ćw. XIX,
 e. park krajobrazowy, k. XIX.

186. DOM NR 12, wł. Kazimierz Janecki, mur., 1892.
 187. DOM NR 71, ob. sklep, wł. GS, mur., 1910.
 188. DOM NR 73, wł. Dariusz Kosmala, mur., 1847.
 189. DOM NR 76, wł. Tadeusz Trzeciński, mur., pol. XIX.

NERYNGOWO

190. ZESPÓŁ FOLWARCZNY, wł. RSP Neryngowo:

- a. oficyna, mur., pocz. XX,
- b. 2 czworaki, mur., pocz. XX,
- c. obora, ob. magazyn, mur., 1927,
- d. spichlerz, mur., 1906
- e. wozownia - kuźnia - stajnia, mur., 1925,
- f. 2 bramy, mur., pocz. XX,
- g. park krajobrazowy, k. XVIII, XIX.

NOSKOWO

191. ZESPÓŁ FOLWARCZNY, wł. Agencja Wł. Rolnej Skarbu Państwa, Zakład Rolny Sokolowo:

- a. obora, ob. owczarnia, mur., 4 ćw. XIX,
- b. brama, mur., k. XIX.

192. GORZELNIA, mur. , k. XIX.

NOWA WIEŚ KRÓLEWSKA

193. KOŚCIÓŁ PAR. P.W. ŚW. ANDRZEJA, drewn., XVI/?/,

194. PLEBANIA, mur., 4 ćw. XIX.

OSTROWO SZLACHECKIE

195. ZESPÓŁ PAŁACOWY, wł. POLSIBO sp. z o.o.

Rolny Sokolowo:

- a. pałac, mur., 1910, powiększony 1919,

- b. ogrodzenie, mur., I ćw. XX,
- c. park krajobrazowy, XIX.

196. ZESPÓŁ FOLWARCZNY, wł. Agencja Wł. Rolnej Skarbu Państwa, Zakład

Rolny Sokolowo:

- a. 3 czworaki, mur., ok. 1916, —
- b. trojak, mur., pocz. XX,
- c. stajnia, mur., ok. 1916,
- d. obora, mur., 1916,
- e. chlew, mur., 1916,
- f. magazyn zbożowy, mur., ok. 1860,
- g. stodoła, mur., ok. 1916.
- h. kurnik, mur., ok. 1916,
- i. wozownia, mur., 1916,
- j. elektrownia, mur., ok. 1916,
- k. pompa wodna, mur., ok. 1909,

OTOCZNA

197. ZESPÓŁ DWORSKO - FOLWARCZNY, wł. AWRSP

- a. dwór., mur. k. XIX w.
- b. dom mieszkalny - czworak, mur., 1912
- c. obora I - magazyn, mur., pocz. XX w.
- d. obora II, mur., 1902
- e. obora II - jałownik, mur., pocz. XX w.
- f. stodoła, drewn., 1934
- g. magazyn gosp., mur., 1906
- h. ogrodzenie i brama wjazdowa, XIX / XX w.
- i. park krajobrazowy, k. XIX w.

PSARY POLSKIE

198. KAPLICA FIL. P.W. MB KRÓLOWEJ ŚWIATA, mur., k. XIX, przeniesiona w roku 1970 z Zawodzia.

199. DOM NR 91, wł. W. Roselska, mur., pocz. XX.

200. DOM NR 92, wł. Jan Izydorek, mur., 1908.

201. DOM NR 98, wł. Helena Obalska, mur., k. XIX.

202. DOM NR 124, wł. Władysław Rogoz, mur., 1908.

203. DOM NR 125, wł. Roman Styza, mur., 3 ćw. XIX.

204. DOM NR 126, wł. Bolesław Tabaka, mur., 1899.

RADOMICE

205. ZESPÓŁ DWORSKO - FOLWARCZNY, wł. AWRSP

a. dwór, mur., 1840 - 60, rozbud. 1900

b. świnia, ob. magazyn, mur., 2 poł. XIX w., przebud. l. 60 / 70 XX w.

c. obora, mur., 2 poł. XIX w. przebud. l. 60, 70 XX w.

SŁOMOWO

206. DOM NR 20, wł. Jan Dembicki, mur., 1908.

SOKOŁOWO

207. ZESPÓŁ DWORSKO - FOLWARCZNY, wł. AWRSP

a. dwór, mur., 1909

b. czworak nr 42, mur. 1911

c. wozownia i garaż, mur., k. XIX w.

d. obora, mur., k. XIX w.

e. stodoła, mur., k. XIX w.

f. magazyn paszowy, mur., 3 ćw. XIX w.

SOLECZNO

208. ZESPÓŁ DWORSKI, wł. Agencja Wł. Rolnej Skarbu Państwa, Zakład Rolny Sokołowo:
- a. obora, ob. owczarnia, mur., 4 ćw. XIX,
  - b. magazyn, mur., 4 ćw. XIX,
  - c. park krajobrazowy, 4 ćw. XIX.
209. DOM NR 9, wł. Franciszka Górską, mur., 1900.

SOKOŁOWO

210. KAPLICA, mur., k. XIX.

STANISŁAWOWO

211. SZKOŁA, mur., k. XIX.
212. ZESPÓŁ DWORSKI, wł. Agencja Wł. Rolnej Skarbu Państwa, Zakład Rolny Sokołowo:
- a. obora, mur., ok. 1910 - 1915,
  - b. stodoła, mur., ok. 1882,
  - c. magazyn zbożowy, mur., ok. 1938,
  - d. ogrodzenie, mur., k. XIX, pocz. XX,
  - e. brama, mur., k. XIX,
  - f. park krajobrazowy, k. XIX.

WĘGIERKI

213. ZESPÓŁ KOŚCIOŁA EWANGELICKIEGO, ob. rzym. - kat., par. p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa;
- a. kościół, mur., 1907 - 11,

b. plebania, mur., pocz. XX.

214. ZESPÓŁ DWORSKI, wł. Zespół Szkół Ekonomiczno - Administracyjnych
we Wrześni:

- a. dwór, ob. szkoła, mur., 3 ćw. XIX w., 1950 - remont,
- b. park krajobrazowy, pol. XIX.

WÓDKI

215. ZESPÓŁ DWORSKI, wł. RSP Wódki:

- a. kaplica cmentarna Cegielskich, mur., pocz. XIX,
- b. dwór, mur., ok. pol. XIX, l. 20 XX,
- c. czworak nr 17, mur., k. XIX,
- d. dom ogrodnika, mur., k. XIX,
- e. obora, mur., k. XIX,
- f. stajnia - wozownia - obora, mur., 4 ćw. XIX,
- g. spichlerz, mur., 1897,
- h. stodoła, mur., pocz. XX,
- i. ogrodzenie, mur., k. XIX,
- j. 3 bramy, mur., k. XIX, pocz. XX,
- k. park krajobrazowy, 2 pol. XIX.

ŻERNIKI

216. ZESPÓŁ FOLWARCZNY, wł. AWRSP

- a. czworak nr 2, mur., k. XIX w.
- b. trojak nr 1, mur. k. XIX w.
- c. stodoła, mur., 4 ćw. XIX w.
- d. obora, mur., 4 ćw. XIX w.
- e. pozostałości ogrodzenia, mur. 4 ćw. XIX w.

Lista obiektów wpisanych do rejestru zabytków

STYCZEŃNIK DO ZESZYTA 7802 243
 z dnia 16.X.1938
 Wojewódzki Oddział
 Państwowej Służby Ochrony Zabytków
 w Poznaniu
 61-834 POZNAŃ, ul. Gołębia 2
 tel. 52-80-02, 52-80-03, 52-80-04
 fax. 52-80-02

1483 Bardo	Września	dwór	AWRSP	9501A	1970
1484 Bardo	Września	kościół	św. Mikolaja	9501A	1970
1485 Bardo	Września	park wraz z zabudowaniami folwarcznymi	AWRSP	2159/A	1988
1486 Białeżyce	Września	dwór, park	AWRSP	1730/A	1975
1487 Chocicza Mała	Września	park	AWRSP	2061/A	1986
1488 Chocicza Wielka	Września	park	M. Obsl	2060/A	1986
1489 Chwalibogowo	Września	palac, park	AWRSP	1452/A	1973
1490 Grzybowo	Września	kaplica	SKarb. Państwa	2159/A	1988
1491 Grzybowo	Września	dwór, park	RSP Grzybowo	2200/A	1990
1492 Grzybowo - Rabierzyce	Września	kościół	św. Michala	2465/A	1933
1493 Grzybowo - Rabierzyce	Września	grodzisko	grodzisko pierścieniowate	1746/A	1976
1494 Grzymisławice	Września	park	AWRSP	2104/A	1986
1495 Gulczewo	Września	palac, park	AWRSP	1732/A	1975
1496 Gutowo	Września	dwór, park	Szkola Podstawowa w Gutowie	1733/A	1975
1497 Kaczanowo	Września	kościół	św. Marcina	952/A	1970
1498 Kawęczyn	Września	park	AWRSP	2082/A	1986
1499 Marzenin	Września	park	AWRSP	2079/A	1986
1500 Nowa Wieś Królewska	Września	kościół filialny	św. Andrzeja	2534/A	1956
1501 Nowa Wieś Królewska	Września	rzeźba św. Anna Samoilrzed	kościół św. Andrzeja	7517/B	1950
1502 Ostrowo Szlacheckie	Września	palac, park	POLSIBO, sp. z o.o.	1773/A	1977
1503 Ostrowo Szlacheckie	Września	kurnik	AWRSP	2637/A	1998
1504 Radomice	Września	dwór, park	AWRSP	2643/A	1998
1505 Sędziwojowo	Września	wiatrak - koźlak	Maurycy Zielński, Sędziwojowo	1751/A	1976
1506 Sołeczno	Września	palac, park	UMiG Września	1525/A	1974
1507 Sołeczno	Września	wiatrak koźlak	Wladyslaw Dębicki Sołeczno	1771/A	1977
1508 Węgiertki	Września	palac	Szkola Podstawowa	1527/A	1974
1509 Węgiertki	Września	park	Szkola Podstawowa, Parafia w Węgiertkach	2096/A	1986
1510 Wodki	Września	dwór, grobowiec Cegielskich	RSP Wodki	2196/A	1990
1511 Września	Września	Dawna Szkoła Dzieci Wrześnińskich	Muzeum im. Dzieci Wrześnińskich	1596/A	1974
1512 Września	Września	dawna wozownia w zespole koszar	ul. Kosciuszki	2586/A	1996
1513 Września	Września	dom	ul. Warszawska 10	967/A	1970
1514 Września	Września	dom	ul. Warszawska 15	2173/A	1989
1515 Września	Września	dom	ul. Warszawska 5	2569/A	1995
1516 Września	Września	kaplica	św. Krzyża	1106/A	1970
1517 Września	Września	kościół	św. Stanisława Biskupa	2466/A	1933
1518 Września	Września	kościół ewangelicki, ob. par. p.w. św. Duci	Parafia we Wrześni, ul. Kościuszki 26	2293/A	1993
1519 Września	Września	palac - założenie	R Mycielski	966/A	1970
1520 Września	Września	park miejski	UMiG Września	2118/A	1987

AKI-11a/266
archeologia

KL-IV/73/94/56

AKI-11a/270

Wykaz zabytkowych cmentarzy z terenu gminy Wrzesnia

Wojewódzki Odcisk
 w Poznaniu
 61-854 POZNAŃ, ul. Kolebka nr 9
 tel. 52-80-02, 52-80-03, 52-80-04
 fax 52-80-02

Uwagi

flr rej

Dokumentacja

Właściciel

Użytkowanie

Czas powstania Stan zachowania

Wyznanie

Gmina

mięjsce	Gmina	Wyznanie	Czas powstania	Stan zachowania	Użytkowanie	Właściciel	Dokumentacja	flr rej	Uwagi
Wardło	Wrzesnia	rzym - kat.	XVIII w.	dobry	czynny	parafia p.w. św. Mikołaja	karta cmentarza + 8 kart		
Wierzgin	Wrzesnia	ewangelicki	II pol. XIX w.	zaniedbany	zamknięty	Urząd Gminy	karta cmentarza		
Wardowo	Wrzesnia	rzym - kat.	II pol. XIX w.	dobry	czynny	parafia p.w. św. Filipa i Jakub	karta cmentarza + 6 kart		przykościelny
Wardowo	Wrzesnia	rzym - kat.	XIX/XX w.	dobry	zamknięty	parafia p.w. św. Filipa i Jakub	karta cmentarza		
Grzybowo	Wrzesnia	rzym - kat.	II pol. XIX w.	dobry	czynny	parafia p.w. św. Michała	karta cmentarza + 11 kart		przykościelny
Grzybowo	Wrzesnia	rzym - kat.	II pol. XIX w.	dobry	zamknięty	parafia p.w. św. Michała	karta cmentarza		
Grzybowo	Wrzesnia	rzym - kat.	XX w.	dobry	czynny	parafia p.w. św. Mikołaja	karta cmentarza		
Grzybowo	Wrzesnia	ewangelicki	XIX/XX w.	zaniedbany	zamknięty	Urząd Gminy	karta cmentarza + 10 kart		
Caczanowo	Wrzesnia	rzym - kat.	XX w.	dobry	czynny	parafia p.w. św. Marcina	karta cmentarza + 11 kart		przykościelny
Maizenin	Wrzesnia	rzym - kat.	II pol. XIX w.	dobry	czynny	parafia p.w. św. Mikołaja	karta cmentarza + 11 kart		
Nowawies Król.	Wrzesnia	rzym - kat.	II pol. XIX w.	dobry	czynny	parafia p.w. św. Andrzeja	karta cmentarza + 11 kart		
Otoczna	Wrzesnia	żydowski	XIX w.	miejsce pocmentarne	zamknięty	Urząd Gminy	karta cmentarza		do 39r katolicki
Otoczna	Wrzesnia	bezwyznaniowy	XX w.	dobry	MPI	Urząd Gminy	karta cmentarza		miejsce straceń w 39.45r
Psary Wielkie	Wrzesnia	ewangelicki	XIX w.	zaniedbany	zamknięty	Urząd Gminy	karta cmentarza		
Sędziwojewo	Wrzesnia	ewangelicki	II pol. XIX w.	zaniedbany	zamknięty	Urząd Gminy	karta cmentarza		
Soblesierne	Wrzesnia	ewangelicki	XIX/XX w.	zły	zamknięty	Urząd Gminy	karta cmentarza		
Sokolowo	Wrzesnia	bezwyznaniowy	XX w.	dobry	MPI	Urząd Gminy	karta cmentarza		
Węglarki	Wrzesnia	rzym - kat.	XX w.	bardzo dobry	czynny	parafia p.w. Serca Pana Jezus	karta cmentarza		
Wrzesnia	Wrzesnia	rzym - kat.	XVIII/XIX w.	dobry	zamknięty	parafia p.w. Wniebowz. NIMP	karta cmentarza + 22 karty		
Wrzesnia	Wrzesnia	komunalny	XX w.	dobry	czynny	Urząd Gminy	karta cmentarza		przeniesiony w 61r z Sokolowa

Spis zabytkowych parków z terenu gminy Wrzesnia

Wojewódzki Oddział

Państwowej Służby Ochrony Zabytków
w Poznaniu

61-854 POZNAŃ, ul. Gołębia 27

tel. 59-80-02, 52-80-03, 52-80-04

fax 52-80-02

Adres	Gmina	Podział	Pow.	Wody	Czas powst.	I nr rej.	St zach	Właściciel	Użytkownik	Dok
Sędziszewo	Wrzesnia	6,85 ha	XIX w.		2159/A	zaniebany		PPHU Biegrol - Sokolniki		evid
Sędziszewo	Wrzesnia	2,8 ha	II pol. XIX w.		1730/A	zaniebany		Przedz. Biegrol Sokolniki		evid
Chociszewo	Wrzesnia	1,29 ha	k. XIX w.		2061/A	zaniebany		?		evid
Chociszewo	Wrzesnia	4,11 ha	XIX/XX w.		2060/A	średni		J.W. D.M. Obst		evid
Chociszewo	Wrzesnia	4,5 ha	II pol. XIX w.		1452/A	średni		Biegrol - Sokolniki		evid
Chociszewo	Wrzesnia	2,30 ha	k. XIX w.		2200/A	zaniebany		J.W.		evid
Chociszewo	Wrzesnia	4,10 ha	I pol. XIX w.		2104/A	średni		PSP Grzybowo-Wodki		evid
Chociszewo	Wrzesnia	2,82 ha	II pol. XIX w.		1732/A	zły		Biegrol - Sokolniki		evid
Chociszewo	Wrzesnia	4,36 ha	I pol. XIX w.		1732/A	zły		Agropol - Sokolowo		evid
Chociszewo	Wrzesnia	6,24 ha	k. XIX w.		1733/A	dobry		Szk podst		evid
Chociszewo	Wrzesnia	2,05 ha	k. XIX w.		-	zaniebany		J.W.		evid
Chociszewo	Wrzesnia	1,09 ha	XIX/XX w.		-	zły		Urząd Gminy		evid
Chociszewo	Wrzesnia	1,85 ha	k. XIX w.		2082/A	średni		U. MiG Wrzesnia		evid
Chociszewo	Wrzesnia	1,06 ha	k. XIX w.		2079/A	średni		AWPSP		evid
Chociszewo	Wrzesnia	2,36 ha	k. XVIII w.		-	zanieb		UMiG		evid
Chociszewo	Wrzesnia	2,80 ha	II pol. XIX w.		1773/A	średni		PSP		evid
Chociszewo	Wrzesnia	3,60 ha	k. XIX w.		2643/A	średni		POLSIBO sp. z o.o.		evid
Chociszewo	Wrzesnia	4,52 ha	k. XIX w.		1535/A	zanieb		AWPSP		evid
Chociszewo	Wrzesnia	2,28 ha	k. XIX w.		-	zanieb		AWPSP		evid
Chociszewo	Wrzesnia	0,63 ha	pol. XIX w.		2096/A	średni		U.G. Wrzesnia		evid
Chociszewo	Wrzesnia	2,05 ha	II pol. XIX w.		2196/A	zanieb		PSP Wodki		evid
Chociszewo	Wrzesnia	6,69 ha	pol. XIX w.		2118/A	dobry		UMiG		evid
Chociszewo	Wrzesnia	19,84 ha	p. XIX w.		966/A	zły		UMiG / Zesp. Szk. Poln		evid

fax 52-80-02

Uzupełnienie spisu zabytków – gmina Września

CHOCICZA MAŁA

ZESPÓŁ FOLWARCZNY, wł. A W R S P:

- a. obora, mur, k. XIX.
- b. obora, mur, pocz. XX.
- c. spichlerz, mur, k. XIX.
- d. chlewnia, mur, k. XIX.
- e. stodoła, mur, pocz. XX ; STODOŁA, MUR, k. XIX w.
- f. wiata drewniano – szachulcowa, pocz. XX.
- g. kolonia mieszkalna, mur, k. XIX.

CHOCICZA WIELKA

STARA SZKOŁA, mur, k. XIX w.

ZESPÓŁ FOLWARCZNY, wł. Jarosław Ignasiak:

- a. bukaciarnia, lodownia, ob. kurnik, mur., 4 ćw. XIX.
- b. stajnia, ob. kurnik, mur., 4 ćw. XIX.
- c. stajnia, obora, ob. kurnik, mur., lata 60 XIX.
- d. obora, jałownik, ob. kurnik, mur., 4 ćw. XIX.
- e. chlewnia, ob. kurnik, mur, k. XIX.
- f. stodoła, mur., k. XIX.
- g. stodoła, mur., k. XIX.
- h. pozostałości ogrodzenia, mur., 4 ćw. XIX.

MARZENIN

GORZELNIA, wł. A W R S P, mur., k. XIX w: – w spisie występe
w miejscowości Noskowo

SOBIESIERNIE

MŁYN ZBOŻOWY, mur., ok. 1900

WYKAZ MATERIAŁÓW ŹRÓDŁOWYCH I LITERATURY

- 1) Ocena stanu zanieczyszczeń wód zlewni rzeki Wrześnicy oraz propozycja poprawy jej czystości „EKOLOG” Przed. Proj. Inż. Poznań – 1991 r. Dok. techniczna.
- 2) Wytyczne do opracowań planistycznych i realizacyjnych dotyczące zabytkowych parków miasta i gminy Września – Pozn. Biuro Proj. Urbanistycznych 1989 r.
- 3) Ewidencja zabytkowych parków miasta i gminy Września.
- 4) Koncepcja krajowej sieci ekologicznej „EKONET-POLSKA” pod redakcją A.Liro. Warszawa, 1995 r.
- 5) Program retencji wód powierzchniowych na terenie woj. poznańskiego na 2015 r. Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych. Poznań, 1996 r.
- 6) Studium Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Poznańskiego. Wojewódzkie Biuro Planowania Przestrzennego. Poznań 1998 r.
- 7) Raport o stanie środowiska w woj. poznańskim w latach 1995-96. Woj. Inspektorat Ochrony Środowiska 1997 r.
- 8) Krajowy program zwiększania lesistości Min.Ochrony Środ. Zasobów Naturalnych i Leśnictwa. Warszawa, 1995 r.
- 9) Rezerwaty przyrody w parkach krajobrazowych woj. pozn. Urząd Woj. Poznań 1989
- 10) Mapy przeglądowe nadleśnictwa Czarniejewo – Rejonowa Dyrekcja Lasów Państwowych w Poznaniu.
- 11) Uproszczone plany urządzenia lasu – operaty zbiorcze gmina Września 1993 r.
- 12) Inwentaryzacja złóż surowców mineralnych – miasto i gmina Września „Proksima”, Poznań 1996 r.
- 13) B. Krygowski. Geografia fizyczna Niziny Wielkopolskiej, Poznań 1961 r.
- 14) T. Bartkowski. Zastosowanie geografii fizycznej. PWN 1974 r.
- 15) M.Żurawski. Zaplecze wodne m. Poznania. UAM. Poznań, 1975 r.
- 16) Powszechny Spis Rolny – 1966, Urząd Statystyczny w Poznaniu – 1997 r.
- 17) Powiaty Woj. Wielkopolskiego, Urząd Statystyczny w Poznaniu – 1998 r.

II. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

1. SIEĆ OSADNICZA

Sieć osadniczą gminy Września stanowią:

- miasto Września będące siedzibą władz administracyjnych (samorządowych), oraz gospodarczych —
- wsie sołeckie – 33 jednostki
- miejscowości mniejsze – 49 jednostek oraz przysiółki, huby, zabudowania, folwarki, leśniczówki.

Pod względem ilości mieszkańców jednostki te można podzielić na miasto Września, w którym zamieszkuje 28 944 mieszkańców co stanowi ok. 67 % ludności gminy, oraz wsie: Bierzglinek i Sokołowo o ilości mieszkańców powyżej 1 000 mieszkańców, Chwalibogowo, Gutowo Małe, Kaczanowo, Marzenin, Obłaczkowa, Psary Małe, Psary Polskie, Węgierki o ilości mieszkańców powyżej 500.

Ogólna liczba mieszkańców gminy Września wynosi 43 435 (GUS 1998 r.).

Miasto Września posiada centralne położenie w gminie i stanowi ośrodek administracyjny i gospodarczy. Jest powiązany komunikacyjnie z większymi miejscowościami gminy, województwa i kraju.

Podstawowymi funkcjami miasta Września są mieszkalnictwo, usługi, administracja, gospodarka. Prognozowane od dawna wykorzystanie warunków środowiska przyrodniczego dla celów rozwoju turystyki i rekreacji w rejonach projektowanych zbiorników wodnych jest szansą na utworzenie silnego zaplecza sportów.

Wzbogaci ono funkcję miasta Wrześni i okolicznych wsi o bazę i zaplecze rekreacyjno-turystyczne. Wsie leżące w bezpośrednim sąsiedztwie projektowanych zbiorników „Bardo”, „Bięchowo”, „Węgierki”, „Gozdowo” będą ośrodkami usług turystycznych i agroturystycznych.

Wsie znajdujące się w rejonie istniejącego i projektowanego odcinka autostrady wzbogacone będą o funkcję obszarów aktywizacji gospodarczej.

Rejon północny gminy to obszar o charakterze typowo rolniczym. Należą do niego wsie Radomica, Strzyżewo, Kawęczyn, Noskowo, Marzenin, Gulczewo, Gulczewko, Sobiesierne, Wódki, Grzybowo, Stanisławowo, Broniszewo, Kleparz, Ostrowo Szlacheckie, Sędziwojewo.

Małe jednostki osadnicze o typowo wiejskim charakterze z naturalnym pięknym krajobrazem. Cały ten rejon wraz z wsiami położonymi blisko silnie zurbanizowanej

aglomeracji poznańskiej stanowić może miejsce wypoczynku w gospodarstwach oferujących usługi ekoturystyczne i agroturystyczne. Funkcja tego obszaru to przede wszystkim rolnictwo z zapleczem mieszkaniowym.

Analiza układu osadniczego gminy Września wykazała:

- umiarkowaną spójność w gminie i nadrzędność miasta Września jako siedziby władz administracyjnych
- zróżnicowanie funkcjonalne będące wynikiem czynników osadniczych, układu komunikacyjnego i środowiska przyrodniczego
- zróżnicowanie zamożności mieszkańców wsi
- rozwój wso Sokołowo, Białężyce, Bierzglinek w kierunku miasta Września

Poznanie głównych kierunków ciężenia wiodących funkcji i rysujących się tendencji rozwoju oraz barier ograniczających rodzaj i wielkość realizacji pozwoliło w studium określić

- ramy rozwojowe każdej jednostki
- podstawowe i wiodące funkcje gminy i miasta
- niezbędną sieć komunikacyjną.

2. CZYNNIKI DEMOGRAFICZNO – SPOŁECZNE

2.1. DEMOGRAFIA

Liczba mieszkańców ogółem dla Gminy Września, miasto i wsie wynosi 43 435 (Rocznik Statystyczny woj. poznańskiego 1998 r.) w tym miasto Września 28 944.

Badania stanu ludności całej gminy na przestrzeni lat 1988 i 1998 wykazały ubytek ludności o 120 osób na wsi.

Przyrost naturalny dla miasta i gminy na 10 000 ludności w 1998 r. wynosił 0,8.

Zdynamizowanie wzrostu ludności wsi i miasta może sprzyjać polityka prorodzinna państwa oraz ogólna poprawa poziomu życia mieszkańców. Analiza dynamiki wzrostu w poszczególnych miejscowościach gminy nie wykazała wyraźnej tendencji rozwojowych w poszczególnych wsiach. Wzrost powyżej 10 osób na przestrzeni 10 lat nastąpił we wsiach Białężyce, Bierzglinek, Chociczko, Chwlibogowo, Gulczewo, Gutowo Wielkie, Kaczanowo, Nowy Folwark, Psary Małe, Psary Wielkie, Sokołowo, Węgierki.

Wykaz liczby mieszkańców w latach 1988 i 1998

Wykaz miejscowości i liczba mieszkańców na terenie gminy Września

Lp.	Miejscowość	Liczba mieszkańców		
		1988	1998	
1.	Bardo	215	222	+7
2.	Białężyce	243	281	+ 38
3.	Bierzglin	452	436	- 16
4.	Bierzglinek	922	1024	+ 98
5.	Broniszewo	47	44	- 3
6.	Chociczka	160	174	+ 14
7.	Chocicza Mała	174	180	+ 6
8.	Chocicza Wielka	163	143	- 20
9.	Chwalibogowo	750	804	+ 54
10.	Gonice	113	115	+ 2
11.	Goniczki	188	164	- 24
12.	Grzymysławice	69	61	- 8
13.	Grzybowo	335	300	- 35
14.	Gozdowo	547	456	- 51
15.	Gozdowo Młyn		40	
16.	Gulczewko	123	87	- 36
17.	Gulczewo	162	175	+ 13
18.	Gutowo Małe	555	552	- 3
19.	Gutowo Wielkie	312	352	+ 40
20.	Kaczanowo	850	878	+ 28
21.	Kawęczyn	96	82	- 14
22.	Kleparz	210	206	- 4
23.	Marzelewo	26	12	- 14
24.	Marzenin	690	691	+ 1
25.	Nadarzyce	71	57	- 14
26.	Neryngowo	337	104	- 233
27.	Noskowo	184	193	+ 9
28.	Nowa Wieś Królewska	337	323	- 14
29.	Nowy Folwark	261	281	+ 20
30.	Oblączkowo	635	547	- 88
31.	Osowo	159	167	+ 8
32.	Otoczna	364	367	+ 3
33.	Ostrowo Szlacheckie	153	148	- 15
34.	Przyborki	441	432	- 9
35.	Psary Małe	474	555	+ 81
36.	Psary Polskie	767	799	+ 32
37.	Psary Wielkie	108	129	+ 21
38.	Radomice	80	53	- 27
39.	Strzyżewo	66	63	- 3
40.	Stanisławowo	113	120	+ 7
41.	Sołeczno	223	229	+ 4
42.	Sędziwojewo	346	335	- 11
43.	Słomowo	385	264	- 24
44.	Słomówko		93	- 4
45.	Sobiesiernie	226	218	- 6
46.	Sokołowo	977	1009	+ 32
47.	Węgierki	546	596	+ 50
48.	Wódki	115	97	- 18
49.	Żerniki	33	25	- 8
RAZEM		14 803	14 683	- 120
Września		26 784	28 901	+ 2 117
RAZEM		41 587	43 584	+ 1 997

Zestawienia potwierdza spadek dynamiki wzrostu liczby mieszkańców w gminie w latach 1988 ÷ 1998, w okresie transformacji kraju. Taki stan jest wynikiem niskiego przyrostu naturalnego oraz braku ożywionej migracji, spowodowany między innymi przez:

- spadek realizacji zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej w mieście Września
- ożywienie rozwoju w strefach aktywizacji gospodarczej w rejonach układów komunikacyjnych o znaczeniu międzynarodowym leżących poza gminą.

Liczba bezrobotnych w mieście i gminie Września wynosi 1 202. Należy się spodziewać, że ilość wyjazdów z gminy do pracy po za jej granice może się stopniowo zwiększać proporcjonalnie do rozwoju komunikacji i dostępność na rynku pracy w większych ośrodkach. Zapewnienie dogodnych powiązań komunikacyjnych łączących „dom” z „pracą”, „nauką” oraz z centrum usługowo-kulturalnym sprzyjać będzie umacnianiu takich tendencji.

Analiza czynników demograficznych i społecznych wykazała:

- spadek przyrostu naturalnego mieszkańców należy traktować jako przejściowy
- ożywienie dynamiki wzrostu liczby ludności zależy od wielu czynników zewnętrznych i wewnętrznych
- umiarkowanych ruch w budownictwie jednorodzinnym oraz stagnację w budownictwie wielorodzinnym
- słabą aktywizację gospodarczą
- realizację inwestycji turystycznych ogólnodostępnych zapewni dynamikę gospodarczą (nowe miejsca pracy)
- rozbudowa infrastruktury technicznej spowoduje wzrost poziomu życia.

Gmina Wrześni powinna podlegać umiarkowanemu procesowi urbanizacji.

Wyznaczone w studium obszary potencjalnego zagospodarowania gwarantuje lokalizację zainwestowania mieszkaniowego w środowisku atrakcyjnym jako naturalny rozwój już istniejących ośrodków.

2.2. POZIOM I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

Poziom życia ludności jest to stopień zaspokojenia potrzeb materialnych i kulturalnych po przez istniejącą infrastrukturę społeczną, materiałową, kulturową i techniczną.

Poziom życia ilustruje szereg wskaźników charakterystycznych dla tej kategorii i stosowanych w ujęciu statystycznym.

Jakość życia mieszkańców gminy Września określają przede wszystkim usługi, które spełniają kilka funkcji:

- obsługi mieszkańców
- tworzenia miejsc pracy
- podnoszenia dochodów mieszkańców.

Wskaźnikami charakteryzującymi poziom życia są:

- dochody ludności uwzględniając źródła tych dochodów
- poziom świadczonych usług (jakość bazy materialnej, technicznej, ilość obiektów usługowych i dostępność do nich)
- wyposażenie w urządzenia infrastruktury technicznej oraz dostępność do niej
- sieć i stan techniczny układu komunikacyjnego
- warunki zamieszkania i dostępność do mieszkań.

Dla potrzeb przeanalizowania poziomu życia ludności gminy Września przyjęto zasadę porównywania wskaźników, umożliwiające odniesienie do danych charakterystycznych dla województwa wielkopolskiego.

Poziom życia w poszczególnych miejscowościach jest zróżnicowany. Miasto Września oraz wsie Sokołowo, Psary Polskie, Psary Małe, Białeżyce, Bierzglinek, Gutowo Wielkie. Korzystając z miejskiego programu usług, miejsc pracy ma to wpływ na jakość i poziom życia mieszkańców tych ośrodków.

Najmniej korzystny dostęp do usług mają mniejsze wsie położone na skraju gminy, o niewielkiej liczbie ludności i o typowo rolniczej funkcji.

Przeprowadzona analiza jakości i poziomu życia mieszkańców wykazała, że gmina Września w analizowanych składnikach osiąga wyniki zbliżone do średnich województwa wielkopolskiego.

Wskaźniki charakteryzujące jakość życia w gminie (GUS 1998 r.)

Wyszczególnienie	Średnia				
	Września	Gmina	Miasto i Gmina	woj. poznańskie	woj. wielkopolskie
Oświata					
Liczba uczniów/pom. do nauki	29,00	15,00	23,00	24,00	23,00
Liczba dzieci w przedszkolach/100 miejsc	160,00	333,00	184,30	123,50	
Zdrowie					
Liczba lekarzy/10 000 mieszkańców	30,10	1,40	20,50	24,70	18,7
Liczba dentystów/10 000 mieszkańców	3,80	-	2,50	5,00	4,10
Telekomunikacja					
Liczba osób/placówkę pocztową	14 472	2 415	5 429	5 694	4 660
Abonenci TV/1 000 mieszk.	296,30	252,00	281,50	282,90	
Abonenci telef./1 000 mieszk.	248,00	118,80	204,90	226,80	191,60
Powierzchnia w km ²	13	209	221,8	8151,00	29825,60
Ludność w tys.	28 901	14 683	43,40	1357,40	3346,00
Przyrost naturalny na 1 000 ludności	- 9	43	1,9 (1996) 0,8 (1998)	0,6	1,5
Pracujący	9 866	1 154	11 020	393 638	838 098
Bezrobotni	-	-	1 202	35 926	126 573

W gminie Września poziom jakości życia jest zróżnicowany i zależy między innymi od:

- powiązań komunikacyjnych z większymi ośrodkami
- wielkości wsi i zamożności jej mieszkańców
- funkcji wsi i jej charakteru gospodarczego
- infrastruktury technicznej danej jednostki osadniczej
- programu usługowego i obszaru, dla którego miejscowość świadczy usługi.

Poprawa jakości życia mieszkańców jest uzależniona przede wszystkim od gospodarności gminy i zamożności jej mieszkańców.

Aktywność inwestycyjna w dziedzinie gospodarczej, mieszkaniowej i turystycznej jest podstawą do uzyskania korzystnego wzrostu jakości i poziomu życia.

Transformacja gospodarcza, która nastąpiła w Polsce spowodowała ożywienie inwestycyjne niektórych rejonów kraju.

Wielkopolska, ze względu na położenie oraz wysoki poziom gospodarczy stała się obszarem intensywnych przemian.

Rozwój budownictwa jednorodzinne poprawi średnią wielkość powierzchni użytkowej na osobę. Nowoczesne, energooszczędne technologie wpływają na podnoszenie poziomu usług budowlanych i jakość realizowanych obiektów.

Realizowanie obiektów związanych z działalnością gospodarczą na przewidzianych na ten cel terenach zapewni nowe miejsca pracy i ożywienie gospodarcze.

Realizacja zespołów turystycznych (Bardo, Węgierki, Osowo, Gozdowo) spowoduje ożywienie gospodarcze i podniesienie jakości i poziomu świadczonych usług.

Wszystkie elementy wpływające na poprawę jakości i poziomu życia są procesami długoterminowymi i wymagają pewnego nakładu inwestycyjnego.

2.3. MIESZKALNICTWO

Zasoby mieszkaniowe wg danych WUS z 1998 r. dla gminy Września w rozbiciu na miasto i wieś

Mieszkalnictwo	średnia				
	Września	Gmina	miasta i gminy	woj. poznańskiego	woj. wielkopolskiego
Śr. pow. użyt. w m ² /osobę	19,30	17,70	18,70	19,16	19,00
Śr. ilość osób/ mieszkanie	3,26	4,10	3,50	3,29	3,49
Śr. ilość osób/izbę	0,87	1,08	0,93	0,90	0,94

Charakter zabudowy mieszkaniowej w gminie jest zróżnicowany.

W mieście Września w centrum dominuje budownictwo wielorodzinne, często o znaczeniu historycznym podlegające ochronie konserwatorskiej. Działająca w latach 70 spółdzielnia mieszkaniowa pozostawiła osiedla z budynkami wielorodzinnymi wykonanymi w technologii „wielkiej płyty”.

Uzupełnieniem tej tkanki mieszkaniowej jest budownictwo jednorodzinne na obrzeżach miasta. Na obszarach wiejskich dominuje budownictwo jednorodzinne często o charakterze zabudowy zagrodowej. Prawie w każdej wsi zostały przewidziane tereny pod rozwój mieszkaniowy, uzupełniający istniejącą zabudowę. Większe obszary wymagają opracowania planów miejscowych.

Przyjęte w planie gminy z 1991 r. rezerwy pod zabudowę utrzymano także w studium, wprowadzając konieczną aktualizację.

2.4. REKREACJA I WYPOCZYNEK

W zakresie rekreacji i wypoczynku środowisko przyrodnicze i kulturowe na terenie gminy Września oferuje:

- niewielkie kompleksy leśne, jednak o dużych wartościach krajobrazowych
- brak naturalnych jezior należy zrekompensować uatrakcyjnieniem pod względem rekreacyjnym rzeki Wrześnicy, Maskawy i Meszny, oraz zrealizować przedstawione w planach i studium projektowane zbiorniki wodne: „Węgierki” na Strudze Rudnik, „Bardo” na Wielkiej, „Biechowo” na dopływie do Miłośławki oraz „Gozdowo”
- występowanie na terenie gminy małych wsi, położonych bardzo malowniczo, które ze względu na nierentowność gospodarki rolnej są predysponowane do zmiany funkcji na miejscowości agroturystyczne, ekoturystyczne, rezydencjalne oraz pensjonatowe.
- zachowanie naturalnych walorów przyrodniczych i atrakcyjności krajobrazowej
- realizacja usług turystyczno-rekreacyjnych winny być realizowane jako ogólnodostępne, co zapewni możliwość rozwoju gminy Wrześni w kierunku spełnienia funkcji turystyczno-wypoczynkowych i kulturowych.

2.5. KIERUNKI ROZWOJU W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA PRZESTRZENI W OBSZARACH ZAINWESTOWANIA

Organizując przestrzeń i zagospodarowując nowe tereny należy zwrócić uwagę na:

- maksymalne rozdzielenie terenów o różnej funkcji, nie należy dopuszczać do kolizji na styku funkcji mieszkaniowej i wypoczynkowej z działalnością gospodarczą
- rozdzielenie tych funkcji w miarę możliwości na etapie układu komunikacyjnego
- ograniczyć strefy działalności rolniczej na obszarach przewidzianych na wypoczynek

Charakter zabudowy mieszkaniowej szczególnie na terenach wiejskich winien nawiązywać do tradycyjnej architektury regionalnej. Dotyczy to szczególnie % nachylenia połaci dachowych, ilości kondygnacji, materiałów budowlanych i wykończeniowych. Wielkość działek powinna być dostosowana do ukształtowania terenu i lokalnych uwarunkowań. Preferowany jest 25 % zabudowy powierzchni działki i 30 % przeznaczaniu jej na tereny zielone.

3. GOSPODARKA

3.1. DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA

Zatrudnienie w przemyśle, rzemiośle, budownictwie, gospodarce magazynowej i komunalnej dla całej gminy Września wynosiło 11 020, a w mieście 9 866, na wsi 1 154 (wg WUS 1998 r.). Obszary przeznaczone na działalność gospodarczą wyznaczone są przede wszystkim na terenach podmiejskich jako kontynuacja istniejących zakładów o podobnej funkcji, na terenach o słabej bonitacji, na obszarach położonych przy trasach komunikacyjnych. Wyznaczone tereny aktywizacji gospodarczej wymagają sporządzenia planów miejscowych

- kontynuacja rozwoju terenów aktywizacji gospodarczej występuje w miejscowościach, w których są korzystne warunki społeczno-gospodarcze.
- obszary aktywizacji gospodarczej projektowano na glebach o niskiej bonitacji, na terenach gwarantujących brak uciążliwości dla otoczenia oraz dogodną komunikację i uzbrojenie terenu
- preferowanie rozwoju rzemiosła o wyspecjalizowanej funkcji
- podnoszenie znaczenia funkcji usługowych jako uzupełnienie dające dodatkowe źródło dochodów i miejsce pracy w obiektach porolniczych.

3.2. ROLNICTWO

Rolnicza przestrzeń produkcyjna

Grunty orne i użytki zielone

Gmina Września położona jest w Śremsko-Wrzesińskim regionie glebowo-rolniczym i należy do obszarów wybitnie rolniczych, o czym świadczy struktura użytków rolnych (przewaga wyższych klas bonitacyjnych i gleb o dobrym i średnim stopniu kultury).

Wg waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej opracowanej przez IUNiG (w Puławach) wskaźnik jakości gleby wynosi dla gminy 78,3 punkty. (Woj. wielkopolskie ok. 67,3 punkty).

Powierzchnia gminy wg sposobu użytkowania przedstawia się następująco:

	1996 r	
pow. ogółem (ha) w tym	22 184	100 %
grunty orne	16 743	75,4 %
sady	339	1,5 %
łąki i pastwiska	1 030	4,7 %
grunty pod lasami	1 704	7,7 %
grunty pod wodami	252	1,1 %
tereny komunikacyjne	883	4,0 %
tereny osiedlowe	1 133	5,1 %
pozostałe (nieużytki, ter. różne)	100	0,5 %

Grunty orne, sady, łąki i pastwiska zajmują – 81,5 % powierzchni gminy.

Gleby klasy I – III zajmują ok. 50 % pow. gruntów ornyczych, a gleby kl. IV ok. 30 % na mapie w skali 1:10 000 naniesiono gleby klasy I – III, które przeważnie występują w kompleksach: pszennym dobrym, bardzo dobrym i wadliwym, a także w żytnim bardzo dobrym; oraz gleby klasy IV, które przeważnie występują w kompleksach żytnim dobrym, pszennym wadliwym i zbożowo-pastewnym mocnym. Gleby klasy VI – na piaskach luźnych, Rz i Rn oraz tereny powyrobowiskowe przeznaczone w studium gminy pod zalesienie.

Największe powierzchnie przeznaczone pod zalesienie, znalazły się w obrębie istniejącego kompleksu leśnego we wsiach Radomice, Noskowo, Nowy Folwark, Psary Wielkie, Polskie i Małe.

Główną bazą roślin paszowych są trwałe użytki zielone: łąki i pastwiska występujące w dolinach rzecznych i w obniżeniach na wysoczyznach. W dolinach Wrześnicy i Małej Wrześnicy występują użytki zielone kompleksu 3z (tj. słabe i bardzo słabe). Są to łąki jednokośne, turzycowe często podtapiane. W dolinie Strugi Rudnik występują użytki zielone średnie (2z). Są to łąki dwukośne na glebach mułowo-torfowych. Kompleks – 2z zajmuje 54,5 % powierzchni użytków zielonych.

Sady na terenie gminy zajmują 341,0 ha, największe powierzchnie upraw sadowniczych znajdują się w Gulczewie i Chwalibogowie.

Struktura własnościowa użytków rolnych

Na terenie gminy do sektora prywatnego należy ok. 11,6 tys. ha użytków rolnych, a do sektora publicznego ok. 6,5 tys. ha. Liczba gospodarstw indywidualnych wynosi 1 040. Grunty sektora publicznego należą do zasobów AWRSP, gospodarują na nich PPHU – Bieg. Rol. Bieganowo – Sp. Prac. i Agropol – Sokołowo – Sp. Skarbu Pań. Gmina Września należy do gminy, o przeważającej liczbie gospodarstw małych do 5,0 ha tj. 355 gospodarstw; 5 – 10 ha – 247 gospodarstw. Średnia powierzchnia gosp. indywidualnych wynosi 11,2 ha (dla porównania śr. pow. indyw. gosp. rolnego w woj. wynosi 12,6 ha w kraju 7,9 ha). Proces powiększania przeciętnego arealu gospodarstwa indywidualnego ciągle trwa, i trudno obecnie określić jaka będzie jego docelowa wielkość. Zatrudnienie w rolnictwie w woj. wielkopolskim wynosi ok. 15 osób/ 100 ha uż. rol. (w kraju 22/ 100 ha, a w krajach zachodnich 3-5 osób).

Ogródki działkowe

Na terenie gminy istnieje 10 stałych Pracowniczych Ogródków Działkowych o powierzchni 72,0 ha.

Są to ogródki im.: „Stare ogrody” i „Wojska Polskiego” przy ul. Ogrodowej; „Dzieci Wrzesińskich”, „K.Świerczewskiego”, „Stokbet” i „22 Lipca” przy ul. Działkowców; „Nad Wrześnicą” przy ul. Wł. Sikorskiego; „Wł. Sikorskiego” i „T. Kościuszki” przy ul. Objazdowej oraz ogródki „Grządka” przy A-2.

POD zarejestrowane są w Krajowej Radzie Polskiego Związku Działkowców w Warszawie. Ok. 60,4 ha gruntów, władze gminy w oparciu o przepisy Ustawy o pracowniczych ogródkach działkowych przekazały PZD – ców w użytkowanie wieczyste.

III. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

1. KOMUNIKACJA

1.1. UWARUNKOWANIA KOMUNIKACYJNE

1.1.1. OGÓLNY UKŁAD KOMUNIKACYJNY GMINY I MIASTA.

Gmina i miasto Września leżą na trasie pomiędzy Poznaniem a Warszawą na kierunku wschód – zachód oraz pomiędzy Jarocinem i Gnieznom na kierunku północ – południe. Z tego względu Września stanowi ważny węzeł drogowo-kolejowy o znaczeniu międzyregionalnym. Drogowy układ międzyregionalny obejmuje drogę Poznań – Warszawa (droga Nr 2). Droga na kierunku północ – południe Gniezno – Miłosław (Nr 259) oraz drogę do Kalisza (Nr 442). Biorąc pod uwagę kształtowanie historyczne układu komunikacyjnego drogi te zbiegły się koncentrycznie na obszarze miasta Września tworząc układ podstawowy ulic. Z czasem powstała drogowa obwodnica miasta na kierunku wschód – zachód przebiegająca przy południowych granicach miasta. Do dzisiaj jednak trasa w kierunku północnym przebiega przez miasto i wykonanie na tym kierunku obejścia staje się „palącym” problemem do rozwiązania. Września jest także ważnym węzłem kolejowym na przecięciu dwóch linii Kunowice – Poznań – Warszawa na kierunku wschód – zachód oraz Oleśnica – Chojnice (odcinek Jarocin – Gniezno) na kierunku północ – południe. Te linie kolejowe przebiegają także przez miasto Września, linia w kierunku Warszawy przebiega północną obwodnicą a linia do Gniezna po zachodniej stronie zurbanizowanej części miasta. Tak więc, układ drogowo – kolejowy determinuje na obszarze miasta rozwiązania przestrzenne, stanowiąc progi rozwojowe z trzech stron:

- od południa – obwodnica drogi Nr 2, autostrada A-2
- od północy – obwodnica kolejowa
- od zachodu – linia kolejowa i trasa drogowa w kierunku Gniezna.

1.1.2. SYSTEM POWIĄZAŃ ZEWNĘTRZNYCH

AUTOSTRADA

Przez gminę, wzdłuż południowej granicy miasta Września, przebiega autostrada Września-Konin, która jest częścią planowanej autostrady A-2 Berlin – Mińsk. Przez teren Polski autostrada A-2 ma przebiegać na odcinku: Świecko – Poznań – Konin – Łódź – Warszawa. Terenem Autostrada A-2 przebiega przez miasto Września, które jest jednym z węzłów

sprawie autostrad płatnych (Dz.U. Nr 43, poz. 222). Na odcinku byłego województwa poznańskiego projekt autostrady uzyskał decyzję lokalizacyjną wydaną przez Wojewodę Poznańskiego. Od Granicy Państwa do Wrześni długość autostrady wynosi 209,138 km. Odcinek od Poznania (węzeł „Komorniki”) w pobliże skrzyżowania z drogą krajową nr 259 we Wrześni posiada długość 49,138 km przy czym, z tego 4,608 km leży w gminie Września. ~~Na tych odcinkach autostrady projektuje się budowę nowej trasy. Od Wrześni do Konina na długości 49,06 km istnieje już autostrada, niemniej ten odcinek wymaga modernizacji. W gminie Września odcinek modernizowanego odcinka autostrady wynosi 9,082 km. Długość odcinka autostrady przebiegającego przez gminę Września wynosi w sumie 13,690 km (pomiędzy km 204 + 530 a 218 + 220). Istniejący odcinek autostrady w gminie przebiega od węzła z drogą krajową nr 259 w kierunku Konina, do zachodniej granicy gminy. Projektowany odcinek autostrady w kierunku Poznania przebiegać będzie po nowym śladzie. Dostępność do autostrady jest zapewniona obecnie przez węzeł drogą kolejową nr 259 (ulica Wrocławska), a po zbudowaniu nowego odcinka autostrady przez węzeł autostradowy „Września” (węzeł drogowy przy drodze nr 259 zostanie zlikwidowany). Węzeł autostradowy „Września” funkcjonować będzie jako połączenie autostrady z drogą krajową nr 2. Projektowana inwestycja będzie autostradą płatną, która będzie realizowana kompleksowo, tzn. z pełnym wyposażeniem w urządzenia bezpieczeństwa ruchu, obsługi podróżnych, ochrony środowiska oraz obwodów utrzymania autostrady. Podstawowy zakres inwestycji obejmuje:~~

- likwidację starego i budowę nowego węzła „Września”
- budowę następujących wiaduktów nad autostradą:
  - WD w km 206 + 500 - dr woj. 32462 Chocicza Mała – Mała Górka
  - WD w km 207 + 935 - łącznica na węzle „Września”
  - WD w km 210 + 287 - w ciągu przełożonej drogi krajowej nr 2
  - budowę wiaduktu nad drogami
    - WD 35 B - łącznica na węzle „Września” w ciągu drogi krajowej nr 2
    - WD 36 - wiadukt w ciągu drogi krajowej nr 2 nad drogą gminną (59) Białężycza – Września
    - WD 37 - wiadukt nad linią kolejową Oleśnica – Chojnice w ciągu nowoprojektowanej drogi nr 2.
  - wiadukt autostradowy:
    - WA 35 w km 208 + 422 - nad nowoprojektowaną drogą krajową nr 2

- WA 38 w km 209 + 084 - nad linią kolejową Oleśnica – Chojnice w miejsce istniejącego wiaduktu.
- ~~projektowane przejścia dla zwierząt:~~
- WD 44 w km 212 + 600
- Plac Poboru Opłat (PPO) - na łącznicy węzła „Września”.
- Miejsce Obsługi Podróżnych (MOP):
- MOP III Sołeczno w km 216 + 500 (stacja obsługi pojazdów i restauracja)
- MOP II Gozdowo w km 216 + 500 po drugiej stronie autostrady (stacja paliwowa z niewielkimi urządzeniami gastronomicznymi)
- Obwody Utrzymania Autostrady (OUA)
- Na ~~projektowanym odcinku~~ autostrady zlokalizowano Obwód Utrzymania Autostrady w obrębie węzła „Września” w km 207 + 935. Połączenie komunikacyjne OUA z autostradą i siecią dróg zewnętrznych, ~~będzie się odbywało~~ poprzez Stację Poboru Opłat na węźle „Września”

Na istniejącym odcinku autostrady istnieją obiekty inżynierskie:

- WA 39 w km 209 + 336 - nad drogą krajową nr 259
- WD 41 w km 210 + 712 - nad autostradą w ciągu drogi wojewódzkiej nr 442
- MA 42 w km 211 + 344 - most na rzece Wrześnicy
- WD 43 w km 212 + 080 - nad autostradą w ciągu drogi powiatowej nr 32455
- WD 45 w km 216 + 243 - nad autostradą w ciągu drogi powiatowej nr 32455

DROGI KRAJOWE

Ustawa z dnia 24 lipca 1989 r. poz. 668 (Dz.U. z 17 sierpnia 1998 nr 106) o zmianie kompetencji w związku ze zmianą administracyjną w kraju art. 43,1 wprowadziła zmiany w klasyfikacji dróg. Z ustawy tej wynika, że dotychczasowe drogi krajowe trzycyfrowe będą drogami wojewódzkimi w wyjątku drogi nr 259, która pozostanie drogą krajową. Drogi wojewódzkie stały się powiatowymi a gminne pozostały nadal gminnymi. W związku z powyższym klasyfikacja dróg w gminie Września przedstawia się obecnie następująco:

Przez miasto i gminę Września przebiegają dwie drogi krajowe o łącznej długości około 34,2 km, są to:

- nr 2 o znaczeniu międzynarodowym Świecko – Poznań – Konin – Warszawa L = 18,2 km z czego na długości 5.0 km droga posiada dwie jezdnie

- nr 259 o znaczeniu regionalnym Gniezno – Września – Miłostaw – Miąskowo
(skrzyżowanie z drogą nr 42) L = 16,0 km

DROGI WOJEWÓDZKIE

- nr 435 o znaczeniu regionalnym Września – Środa – Śrem L = 5,9 km
- nr 442 o znaczeniu regionalnym Września – Pызdry – Kalisz L = 7,8 km

DROGI POWIATOWE

Sieć 25 dróg powiatowych o długości 113 km zapewnia połączenie wsi w gminie z miastem Września oraz z gminami sąsiednimi. Drogami powiatowymi są drogi:

1. nr 32408 Września – Radomice – Czarniejewo L = 10,6 km
2. nr 32410 Września – Grzybowo – gr. województwa (Witkowo) L = 9,7 km
3. nr 32443 Gulczewo – Marzenin – Noskowo L = 5,3 km
4. nr 32444 Sokołowo – Marzenin – Pakszyn L = 8,8 km
5. nr 32446 Sokołowo – Ostrowo Szlacheckie – Sobiesiernie – Jarząbkowo
(Niechanowo) L = 6,7 km
6. nr 32447 Grzybowo – Wódki – (Niechanowo) L = 2,5 km
7. nr 32448 Gutowo Wlk. – Ostrowo Szlacheckie L = 5,1 km
8. nr 32450 Gutowo Wlk. – Sędziwojowo L = 2,7 km
9. nr 32451 Grzybowo – Sędziwojowo – gr. województwa (Chwałkowice)
L = 7,2 km
10. nr 32452 Węgierki – Otoczna – gr. województwa L = 2,4 km
11. nr 32453 Podwęgierki – Gozdowo L = 3,5 km
12. nr 32454 Podwęgierki – Goniczki – dr. województwa 465 L = 4,0 km
13. nr 32455 Września – Bierzglinek – Gozdowo – Bieczewo – gr. woj. L = 8,8 km
14. nr 32456 Nowa Wieś Królewska – Gozdowo L = 5,8 km
15. nr 32457 Nowa Wieś Królewska – Osowo L = 3,1 km
16. nr 32458 Osowo – Chwalibogowo L = 3,1 km
17. nr 32459 dr. krajowa 435 – Bardo – Chwalibogowo L = 3,5 km
18. nr 32460 Bardo – Książno L = 1,8 km
19. nr 32462 dr. krajowa 435 – Chocicza Mała – Chocicza Wielka – Mała Górka
L = 5,5 km
20. nr 32465 gr. woj. – Gonice – gr. woj. L = 1,7 km
21. nr 32466 Gulczewo – Sobiesiernie – Grzybowo L = 4,8 km

22. nr 32514 Gozdowo – Bieganowo – (Sokolniki) L = 2,3 km
 23. nr 32518 Gozdowo Młyn – autostrada – Bieczewo – gr. woj. L = 0,9 km
 24. nr 32519 Gozdowo – Zieleniec L = 2,0 km
 25. nr 32520 Osowo – Biechowo L = 1,0 km

Długość dróg podano w granicach gminy Września.

DROGI GMINNE

Na terenie gminy Września przebiega 190 km dróg gminnych z czego 130 km posiada nawierzchnię twardą (116 km o nawierzchni ulepszonej). 59 km dróg gminnych przebiega przez miasto (drogi lokalne miejskie) w tym 51 km o nawierzchni ulepszonej. Pozostałe 131 km znajduje się na terenach wiejskich (79 km o nawierzchni twardej a w tym 65 km o nawierzchni ulepszonej). Na 100 km² gminy przypada 87,7 km dróg, w mieście 464,6 na terenach wiejskich 62,6 km/100 km²

1. Bierzplin – Sołeczno – Podwęgierki
2. Sołeczno – dr. woj. 455
3. Sołeczne – dr. woj. 453
4. Gonieczki – Gonice – dr. krajowa nr 2
5. Gonieczki – gr. woj.
6. Otoczna – Podwęgierki – dr. krajowa nr 2
7. Sędziwojewo – Broniszewo
8. Stanisławowo – Broniszewo – Otoczna
9. dr. woj. 451 – Broniszewo – Szemborowo
10. Gutowo Wlk. – Otoczna
11. Gutowo Wlk. – dr. krajowa nr 2
12. Gutowo Wlk. – Bierzplin – dr. krajowa nr 2
13. Gutowo Wlk. – dr. woj. 450
14. Bierzplin – Gutowo Małe
15. Gutowo Wlk. – Kleparz
16. Gutowo Małe – Kleparz
17. Kleparz
18. Stanisławowo – Szemborowo

22. Sobiesierne – Sokołówko
23. Gólczewko – Marzenin
24. Marzenin – Pakszynek
25. Sokołówko – Słomówko – Nowy Folwark
26. Sokołowo – Słomowo – Psary Polskie
27. Słomowo – dr. woj. 408
28. Psary Polskie – Marzelewo – Psary Wielkie
29. dr. woj. 408 – Psary Wielkie – Gierłatowo – Barczyzna
30. dr. gm. 28 – Nowy Folwark – dr. woj. 408
31. Psary Polskie – Przyborki – Września
32. Psary Polskie – Nowy Folwark
33. Psary Wielkie – Nowy Folwark – Psary Małe
34. Psary Małe – Cegielnia – Chocicza Mała
35. Psary Małe – Chocicza
36. Chocicza – Cegielnia – Opatówko
37. Psary Polskie – Nowy Folwark
38. Chocicza Mała – Raclawki
39. Chocicza Mała – Grzymysławice – Bardo
40. Bardo – Skotniki
41. Chwalibogowo - Biechowo
42. Chwalibogowo – Obłaczkowo
43. Obłaczkowo
44. Bierzglinek
45. Bierzglinek
46. Obłaczkowo – Kaczanowo – Neryngowo
47. Nowa Wieś Królewska Huby
48. Nowa Wieś Królewska
49. Nowa Wieś Królewska
50. Kaczanowo – Nowa Wieś Królewska
51. Kaczanowo – Osowo
52. Kaczanowo

56. Pakrzynek – Kawęczyn – Czeluścín
57. Pakrzynek – Szczytniki Czerniejewskie
58. Białeżyce – Września
59. Białeżyce – Chocicza Wielka
60. Chocicza Wielka – Osiedle Leśne – Września
61. Chocicza Wielka – Chociczka
62. Psary Małe Nowy Folwark
63. Stanisławowo – Szemborowo
64. Nowa Wieś Królewska – Biechowo
65. Psary Małe

UKŁAD ULIC MIEJSKICH

Układ uliczny Wrześni oparty jest na głównych ciągach tras zewnętrznych, stanowiących dojazd do śródmieścia miasta. Są to ciągi ulic:

- I.Paderewskiego – I.Daszyńskiego – Szkolna – J.Słowackiego (historyczny przebieg trasy Poznań – Warszawa przez Wrześnię).
- Wrocławska – Kolejowa – Dworcowa – I.Daszyńskiego – Gnieźnieńska
- Działkowców – Objazdowa – Wł.Sikorskiego
- Kaliska
- T.Kościuszki
- Witkowska
- Czerniejewska
- Kosynierów – Sokołowska
- Opieszyn – Legii Wrzesińskiej

Dynamiczny rozwój motoryzacji sprawia, że historycznie ukształtowany układ komunikacyjny miasta przestaje spełniać swoje funkcje, a mieszkańcy miasta są narażeni na jego uciążliwość. Dodatkowe komplikacje w śródmieściu stwarza ruch tranzytowy zwłaszcza na kierunku północ – południe, jest to największym mankamentem obecnego przebiegu dróg tranzytowych.

W śródmieściu konieczne jest:

- wykonanie drogi objazdowej miasta na kierunku północ – południe
- wyeliminowanie ruchu z Centrum miasta nie związanego celem z tym obszarem i skierowanie go na ulice obrzeżne wokół śródmieścia.
- wprowadzenie właściwej polityki parkingowej

- wydzielenie stref ruchu pieszego

1.1.3. ŚREDNI DOBOWY RUCH NA SIECI DRÓG KRAJOWYCH

Wielkość i rozwój ruchu drogowego w latach 1990 – 1995 scharakteryzowano w poniższej tabeli:

kierunek (droga)	wielkość ruchu poj./dobę		wskaźnik wzrostu w latach 90-95
	1990	1995	
Poznań – dr nr 2	9 800	14 100	1,44
Konin – dr nr 2	2 900	4 400	1,51
Konin – Autostrada A-2	5 400	11 800	2,18
Gniezno – dr nr 259	3 900	4 600	1,18
Miłosław – dr nr 259	1 800	2 400	1,33
Kalisz – dr nr 442	1 600	2 900	1,81
Środa – dr nr 435	2 100	2 500	1,19

Największy wzrost ruchu w latach 1990 – 1995, ponad 200 % wystąpił na autostradzie A-2. W okresie 1990 – 1995 zarejestrowano w sieci dróg krajowych wzrost ruchu średnio o 42 %. Tak wysokiego wzrostu ruchu nie notowano dotychczas w przeprowadzonych generalnych pomiarach ruchu. Na drodze krajowej nr 2 i autostradzie A-2 występuje duży (około 22 %) ruch pojazdów ciężarowych, a na pozostałych drogach krajowych jest on znacznie mniejszy 13 % - 17 % w ruchu ogółem.

1.1.4. KOMUNIKACJA KOLEJOWA

Przez miasto i gminę Września przebiega międzynarodowa linia kolejowa E-20 Kunowice – Poznań – Warszawa – Terespol posiadająca obwodnicę kolejową po północnej stronie miasta na odcinku Podstolice – Sokołowo. W skład węzła kolejowego wchodzi również pierwszorzędna dwutorowa zelektryzowana linia Oleśnica – Chojnice na odcinku Jarocin – Września – Gniezno. Natężenie ruchu pociągów osobowych jest największe na linii Poznań – Września – Konin – Warszawa i wynosi 56 pociągów na dobę w obu kierunkach w tym 28 pociągów zatrzymujących się na stacji Września. Na linii Gniezno – Września – Jarocin przejeżdża 17 pociągów osobowych na dobę. Ogółem, razem z pociągami

rozbudowany system bocznic po stronie zachodniej stacji. Bocznice po wschodniej stronie są w kolizji z ruchem na głównym kierunku. Na linii E-20 Kunowice – Poznań – Warszawa prowadzone są roboty modernizacyjne w celu dostosowania jej do szybkości eksploatacyjnej ruchu pociągów osobowych 160 km/h. Na terenie gminy na linii kolejowej E-20 są trzy stacje kolejowe: Września, Gutowo i Otoczna a na linii Jarocin – Gniezno stacje: Chwalibogowo, Września i Marzenin. Według wstępnych opracowań Centralnego Biura Projektów – Badawczego Budownictwa Kolejowego „Kolprojekt” w Warszawie z 1993 roku przez południową część gminy przebiegać będzie tranzytowa trasa przyszłościowej linii kolejowej dużej prędkości $V > 300$ km/h Berlin – Poznań – Warszawa – Moskwa. Najbliższa stacja na tej linii znajdować się będzie w Poznaniu, który będzie jedyną stacją pomiędzy Berlinem i Warszawą.

1.1.5. INNE ŚRODKI TRANSPORTU W GMINIE

W obsłudze transportowej miasta i gminy Września w powiązaniach regionalnych oprócz kolei funkcjonuje komunikacja autobusowa – PKS wykazująca jednak marginalny udział w obsłudze transportowej miasta i strefy podmiejskiej. W mieście Września od niedawna funkcjonuje komunalna komunikacja autobusowa na liniach:

- **Linia „0”**

1. do miejscowości Sobiesierne – wyjazd z ulicy Kolejowej
2. do miejscowości Czarniejewo - wyjazd z ulicy Kolejowej

- **Linia „1”**

1. do miejscowości Obłaczkowo – wyjazd z ulicy Kolejowej
2. do miejscowości Gonice – Otoczna - wyjazd z ulicy Kolejowej

- **Linia „2”**

1. do miejscowości Chocicza Mała – wyjazd z ulicy Kolejowej
2. do miejscowości Czarniejewo – wyjazd z ulicy Kolejowej
3. do miejscowości Sędziwojowo – wyjazd z ulicy Kolejowej

Taksówka osobowa i towarowa uzupełnia środki transportu miejskiego.

1.1.6. DROGI ROWEROWE

Przez obszar gminy przebiegać będą cztery drogi rowerowe wynikające ze „Studium uwarunkowań i kierunków rozwoju tras rowerowych województwa poznańskiego” o następującym przebiegu:

- Września – Czarniejewo (pałac) Gniezno (I stolica Polski)

- Września – Grzybowo – Powidz – Skorzęcin (tereny rekreacyjne)
- Września – Biechowo (ośrodek kultu Maryjnego) – Miłostaw (pałac, miejsce pamięci narodowej – Kosynierzy Wiosny Ludów)
- Biechowo – Bardo – Targowa Górka – Nekla – Poznań

Drogi rowerowe przebiegające w kierunku północnym łączą się w okolicy Gniezna z Europejską Drogą Rowerową (EDR) Frankfurt – Poznań – Gniezno (Szlak Piastowski). W układzie komunikacyjnym miasta nie występuje wydzielony system ścieżek rowerowych oprócz symbolicznej ścieżki w ulicy Warszawskiej, co przy dużym udziale roweru w ruchu miejskim (12 do 16 %) stanowi jeden z ważniejszych problemów do rozwiązania w układzie komunikacji miasta.

1.1.7. ILOŚĆ ZAREJESTROWANYCH POJAZDÓW W GMINIE WRZEŚNIA

Informacje wg Urzędu Rejonowego m. Wrześni – Oddział Komunikacji – stan na 05.02.1998 r

Wyszczególnienie		Sektor	
		publiczny	prywatny
ogółem	01	226	17 109
motocykle i skutery	02	2	875
samochody	03	12	12 108
w tym:			
na benzynę	04	12	11 144
na oleje napędowe	05		864
Samochody sanitarne	06	13	1
Autobusy	07	57	10
w tym:			
o pojemności – liczba miejsc	08	1 960	368
do 15 miejsc siedzących	09	6	4
16 do 45 miejsc siedzących	10	48	6
na benzynę	11	6	4
na olej napędowy	12	48	6
samochody specjalne	15	5	73
samochody ciężarowo-osobowe	16	8	211
w tym:			
o ładowności w tonach	17	4	166
samochody ciężarowe	18	51	1 122
w tym:			
o ładowności w tonach	19	183	4 750
o ładowności do 2 ton	20	21	789
o ładowności 2 do 8 ton	21	38	338
o ładowności powyżej 8 ton	22	2	40
o nadwoziach specjalnych w tym:	23	42	414
samowyladowcze do 8 ton	24	4	58

samowładowcze powyżej 8 ton	25	3	20
furgony do 8 ton	26	26	326
furgony powyżej 8 ton	27	-	-
cysterny	28	5	2
chłodnie i izotermiczne	29	-	29
na benzynę	30	24	649
na olej napędowy	31	27	473
ciągniki		76	1 171
w tym:			
samochodowe w tym:		19	31
balastowe	32	1	-
siłowe	33	18	31
rolnicze	34	57	1 140
w tym kołowe	35	57	1 140
motorowery	36	2	1 538

1.1.8. KIERUNKI ROZWOJU KOMUNIKACJI

ROZWÓJ SIECI DROGOWO-ULICZNEJ

Sieć drogowa o nawierzchni ulepszonej i dobrych parametrach daje szansę szybkiego i bezpośredniego dotarcia do każdej miejscowości a zatem zwiększa atrakcyjność podarczą miasta oraz terenów wiejskich. Pozwala na rozwój szerokiej gamy usług dla przemierzających się przez teren gminy, ale przede wszystkim decyduje o podzieleniu rozwoju gminy. Szansą dla rozwoju gospodarczego gminy jest planowany przebieg autostradowy „Września” zapewniający dostępność do autostrady i co za tym idzie bliższe połączenie z ważniejszymi ośrodkami miejskimi województwa i kraju. W gminie Września planuje się następujące kierunki rozwoju sieci drogowo ulicznej w celu dostosowania jej do wzrastającego ruchu drogowego:

inwestycje realizowane ze środków zewnętrznych (krajowych, wojewódzkich)

budowę płatnej autostrady A-2 w tym:

- budowę nowego odcinka na długości 4,608 km (od km 204+530 do 209+138)
- modernizację istniejącego odcinka na długości 9,082 km (209+138 – 218+220)

Przy realizacji autostrady przewidziano następujące roboty:

- likwidację starego i budowę nowego węzła autostradowego „Września” zlokalizowanego na połączeniu z drogą krajową nr 2

- budowę wiaduktów nad drogami:
  - WD35B - łącznica na węźle "Września" w ciągu drogi krajowej nr 2
  - WD36 - wiadukt w ciągu drogi krajowej nr 2 nad drogą gminną (59) Białężyce - Września
  - WD37 - wiadukt nad linią kolejową Oleśnica - Chojnice w ciągu nowoprojektowanej drogi nr 2.
- wiadukty autostradowe:
  - WA35 w km 208+422 - nad nowoprojektowaną drogą krajową nr 2
  - WA38 w km 209+084 - nad linią kolejową Oleśnica - Chojnice w miejsce istniejącego wiaduktu.
- projektowane przejścia dla zwierząt:
  - WD44 w km 212+600
- Plac Poboru Opłat (PPO) - na łącznicy węzła "Września".
- Miejsca Obsługi Podróżnych (MOP):
  - MOP III Sołeczno w km 216+500 (stacja obsługi pojazdów i restauracja)
  - MOP II Gozdowo w km 216+500 po drugiej stronie autostrady (stacja paliwowa z niewielkimi urządzeniami gastronomicznymi)
- Obwody Utrzymania Autostrady (OUA)
  - Na ~~projektowanym~~ odcinku autostrady zlokalizowano Obwód Utrzymania Autostrady w obrębie węzła "Września" w km 207+935. Połączenie komunikacyjne OUA z autostradą i siecią dróg zewnętrznych, ~~będzie się odbywać~~ poprzez Stację Poboru Opłat na węźle "Września"

Na istniejącym odcinku autostrady istnieją następujące obiekty inżynierskie:

- WA39 w km 209+336 - nad drogą krajową nr 259
- WD41 w km 210+712 - nad autostradą w ciągu drogi wojewódzkiej nr 442
- MA42 w km 211+344 - most na rz. Wrześnicy
- WD43 w km 212+080 - nad autostradą w ciągu drogi powiatowej nr 32455.
- WD45 w km 216+243 - nad autostradą w ciągu drogi powiatowej nr 32455.

... będzie kompleksowo z pełnym wyposażeniem w urządzenia

- b) przełożenie drogi krajowej nr 2 na odcinku zlokalizowanym na południe od miasta Września (drogowe połączenie węzła autostradowego z drogą krajową nr 259 i 2 oraz z drogą wojewódzką nr 442). Skrzyżowania z drogami krzyżującymi się z projektowaną trasą przewiduje się wykonać jako skanalizowane z sygnalizacją świetlną.
- c) budowę północno wschodniego obejścia miasta Września – drogowe połączenie drogi nr 2 z drogą 259 ze skrzyżowaniami skanalizowanymi z sygnalizacją świetlną.
- d) trasy dróg wojewódzkich przechodzące przez miejscowości, zwłaszcza o zwartej zabudowie, wyposażyć w chodniki, a dla ruchu autobusowego w zatoki przystankowe.

B) Inwestycje realizowane ze środków gminnych

- a) trasy dróg powiatowych przechodzące przez miejscowości, zwłaszcza o zwartej zabudowie, wyposażyć w chodniki, a dla ruchu autobusowego w zatoki przystankowe
- b) modernizację i utwardzenie nawierzchni dróg gminnych i lokalnych miejskich dla zapewnienia przejezdności przez cały rok
- c) wyeliminowanie ruchu pojazdów samochodowych a szczególnie samochodów ciężarowych z Centrum miasta nie związanego celem z tym obszarem i skierowanie go na ulice obrzeżne wokół śródmieścia.
- d) wprowadzenie właściwej polityki parkingowej przyjmując zasadę, że miejsca postojowe dla samochodów zapewnione będą na działkach użytkowników poszczególnych funkcji i programów zagospodarowania przestrzennego. W zabudowie mieszkaniowej wielorodzinnej przyjmuje się wskaźnik 1,1 – 1,3 stanowiska postojowego na jedno mieszkanie. Dla zapewnienia rotacji parkowania w śródmieściu preferuje się wprowadzenie miejsc postojowych płatnych. Ogólnodostępne parkingi dla samochodów ciężarowych sytuować należy na obrzeżach miasta.
- e) wydzielenie stref ruchu pieszego w śródmieściu Wrześni

Przy lokalizowaniu obiektów budowlanych, należy uwzględnić strefę uciążliwości drogi dla budynków przeznaczonych na stały pobyt ludzi. Odległości (od zewnętrznej krawędzi jezdni) negatywnego oddziaływania związanego z ruchem drogowym podane są w „Wytycznych Projektowania Dróg” - załącznik nr 1 i 2 do zarządzenia Generalnego Dyrektora Dróg Publicznych z dnia 31.03.1995 r. oraz w „Ustawie o drogach publicznych” z dnia 21.03.1985 r. i art. 52 Ustawy z dnia 24.07.1998 (Dz.U.nr 106) o

zmianie niektórych ustaw określających kompetencje organów administracji publicznej w związku z reformą ustrojową państwa.

Odległości te w zależności od kategorii dróg wynoszą:

- dla autostrady A-2:
  - 120 m dla jednokondygnacyjnych budynków mieszkaniowych i użyteczności publicznej
  - 150 m dla wielokondygnacyjnych budynków mieszkaniowych i użyteczności publicznej
  - 50 m dla pozostałych obiektów nie przeznaczonych na pobyt ludzi.
- dla drogi krajowej nr 2 (o znaczeniu ponad regionalnym)
  - 50 m dla obiektów jednokondygnacyjnych przeznaczonych na pobyt ludzi
  - 70 m dla obiektów wielokondygnacyjnych przeznaczonych na pobyt ludzi
  - 25 m dla pozostałych obiektów
- dla drogi krajowej nr 259 (o znaczeniu regionalnym)
  - 30 m dla obiektów jednokondygnacyjnych przeznaczonych na pobyt ludzi
  - 40 m dla obiektów wielokondygnacyjnych przeznaczonych na pobyt ludzi
  - 25 m dla pozostałych obiektów
- dla dróg wojewódzkich i powiatowych
  - 20 m dla wszelkich obiektów budowlanych
- dla dróg gminnych
  - 15 m dla wszelkich obiektów budowlanych

Nie należy projektować bezpośrednich zjazdów na tereny zabudowy bezpośrednio z dróg krajowych i wojewódzkich. Dojazdy do takich terenów projektować poprzez wykonanie skrzyżowania z drogą boczną i dopiero od takiej drogi wykonać zjazd na tereny budowlane.

ROZWÓJ LINII KOLEJOWYCH

Na międzynarodowej linii kolejowej E-20 Kunowice - Poznań - Warszawa - Terespol prowadzone są prace modernizacyjne w celu dostosowania jej do szybkości eksploatacyjnej ruchu pociągów osobowych 160 km/h.

Nie planuje się rozbudowy linii kolejowej Gniezno - Września - Jarocin.

Przez południowy obszar gminy przebiegać będzie trasa przyszłościowej linii kolejowej dużej prędkości $V > 300$ km/h Berlin - Poznań - Warszawa - Moskwa. Będzie

sa autonomiczna, całkowicie wygradzona, bezkolizyjnie krzyżująca się z drogami i niejącymi liniami kolejowymi. Jedyna stacja pomiędzy Berlinem i Warszawą ować się będzie w Poznaniu. Przebieg trasy wkreślono na podstawie wstępnego owania Centralnego Biura Projektów Budownictwa Kolejowego „Kolprojekt” w szawie z 1993 roku.

TAŁTOWANIE SYSTEMU ŚCIEŻEK ROWEROWYCH

Wyznaczenie jak i budowa ścieżek rowerowych spowoduje znaczną poprawę bezpieczeństwa ruchu drogowego, zwłaszcza rowerzystów. Na terenie gminy planuje cztery ścieżki rowerowe wynikające ze „Studium uwarunkowań i kierunków rozwoju rowerowych województwa wielkopolskiego” o następującym przebiegu:

- Września - Czarniejewo (pałac) Gniezno (I stolica Polski)
- Września - Grzybowo - Powidz - Skorzęcin (tereny rekreacyjne)
- Września - Biechowo (ośrodek kultu Maryjnego) - Miłostaw (pałac, miejsce pamięci narodowej - Kosynierzy Wiosny Ludów)
- Biechowo - Bardo - Targowa Górka - Nekla - Poznań

ócz wyżej wymienionych w obszarze miasta celowe jest wyznaczenie ścieżek rowerowych służących jako dojazdy do pracy i szkół wg odrębnego opracowania specjalistycznego. Dla tras rowerowych przebiegających wzdłuż dróg wojewódzkich i wiatowych o dużym obciążeniu ruchem samochodowym należy zabezpieczyć tereny zębne do wytyczenia ścieżek rowerowych poza pasem drogowym.

ZTAŁTOWANIE SYSTEMU TRANSPORTU PUBLICZNEGO

Transport publiczny realizowany będzie w oparciu o komunikację autobusową ejską i pozamiejską PKS, oraz komunikację kolejową zwłaszcza dla połączeń zagminnych

2. WODOCIĄGI I KANALIZACJA

2.1. ZAOPATRZENIE W WODĘ GMINY

Diagnoza stanu istniejącego.

Na terenie gminy Września istnieją wodociągi wiejskie i zakładowe.

Cała gmina jest zwodociagowana, jedynie pojedyncze gospodarstwa oddalone od skupisk zaopatrują się w wodę indywidualnie.

Na terenie gminy działa siedem wodociągów grupowych.

1) Wodociąg Nowy Fółwark z ujęcia tego zaopatrują się wsie:

Nowy Fółwark

Psary Wielkie

Psary Polskie

Słomówko

Słomowo

Przyborki

Psary Małe

Chociczka

Opatowo gm. Nekla

Ujęcie składa się z dwóch studni o wydajności $Q_1 = 45,0 \text{ m}^3/\text{h}$ i $Q_2 = 45,0 \text{ m}^3/\text{h}$.

Wydajność stacji wynosi $Q = 75,0 \text{ m}^3/\text{h}$.

Obecnie stacja produkuje $Q = 280 \text{ m}^3/\text{d}$ wody.

Stacja posiada dwa zbiorniki wyrównawcze 2 szt a' 100 m^3 .

Długość sieci wodociągowej wynosi 33,2 km. Do wodociągu podłączonych jest 614 gospodarstw.

2) Wodociąg Bardo z ujęcia tego zaopatrują się wsie:

Bardo

Chwalibogowo

Grzymysławice

Chocicza Mała

Chocicza Wielka

Mieczysławowo

Bukowy Las gm. Dominowo

Ujęcia składa się z dwóch studni o wydajności $Q_1 = 51,0 \text{ m}^3/\text{h}$ i $Q_2 = 51,0 \text{ m}^3/\text{h}$.
Wydajność stacji wynosi $Q = 75,0 \text{ m}^3/\text{h}$. Stacja obecnie produkuje $Q = 250 \text{ m}^3/\text{db}$.

Stacja posiada dwa zbiorniki wyrównawcze 2 szt. x 100 m^3 .

Długość sieci wodociągowej wynosi 31,0 km. Do sieci przyłączonych jest 355 gospodarstw.

3) Wodociąg grupowy Kaczanowo z ujęcia tego zaopatrują się wsie:

Bierzglinek

Nowa Wieś Królewska

Osowo

Obłaczkowo – Czachrowo

Biechowo gm. Miłośław

Białeżyce

Ujęcie składa się z jednej studni o wydajności $Q = 70,0 \text{ m}^3/\text{h}$.

Stację zaprojektowano i wykonano o wydajności $Q = 1\,260 \text{ m}^3/\text{d}$.

Obecna produkcja stacji wynosi $Q = 420 \text{ m}^3/\text{d}$.

Długość sieci wodociągowej wynosi 48 km. Do sieci przyłączonych jest 823 odbiorców.

Te trzy wodociągi grupowe połączone są i tworzą duży grupowy wodociąg zaopatrujący wodę całą południowo – zachodnią część gminy Września.

Wodociąg Kaczanowo połączony jest z wodociągiem Bardo między wsiami Chocicza Wielka – Białeżyca. Natomiast wodociąg Nowy Folwark z wodociągiem Bardo połączony jest między wsiami Chocicza – Chocicza Wielka.

4) Wodociąg Otoczna zaopatruje w wodę wsie:

Otoczna

Stanisławowo

Sędziwojewo

Węgierki

Gonice

Goniczki

Broniszewo

Gutowy Wielkie

Ujęcie wody składa się z 2 studni o wydajności $Q_1 = 39,0 \text{ m}^3/\text{h}$ i $Q_2 = 39,0 \text{ m}^3/\text{h}$.

Stacja posiada przepustowość $Q = 66,0 \text{ m}^3/\text{h}$. Obecna produkcja wody wynosi $Q = 283 \text{ m}^3/\text{d}$.

Stacja posiada zbiorniki wyrównawcze 4 szt. po 100 m^3 .

Długość sieci wodociągowej $47,5 \text{ km}$, przyłączonych jest do tego wodociągu obecnie 432 gospodarstwa.

5) Wodociąg Gutowy Małe. Z ujęcia zaopatrują się wsie:

Gutowy Małe

Kleparz

Ujęcie składa się z dwóch studni o wydajności $Q_1 = 35,0 \text{ m}^3/\text{h}$ i $Q_2 = 62,0 \text{ m}^3/\text{h}$.

Wydajność stacji wynosi $Q = 22,6 \text{ m}^3/\text{h}$. Obecna produkcja wody wynosi $Q = 100 \text{ m}^3/\text{d}$.

Stacja nie posiada zbiorników wyrównawczych.

Długość sieci wodociągowej wynosi $11,9 \text{ km}$ do sieci tej podłączonych jest 130 gospodarstw.

6) Wodociąg Grzybowo. Z ujęcia tego woda doprowadzana jest do:

Grzybowa

Sobiesiernia

Wódki

Ujęcie składa się z dwóch studni. Pierwsza o wydajności $Q_1 = 20,0 \text{ m}^3/\text{h}$ której zasoby wyczerpują się oraz studnia druga o $Q_2 = 3,0 \text{ m}^3/\text{h}$.

Stacja zapewnia wydajność $Q = 3,0 \text{ m}^3/\text{h}$ i taka jest obecna produkcja wody.

Stacja posiada dwa zbiorniki wyrównawcze 2 szt. a' 100 m^3 .

Długość sieci wodociągowej wynosi $10,6 \text{ km}$. Do wodociągu podłączonych jest 110 gospodarstw.

7) Wodociąg Gozdowo. Zaopatruje w wodę wsie:

Gozdowo

Nadarzyce

Ujęcie posiada zatwierdzone zasoby w wysokości $45 \text{ m}^3/\text{h}$ i składa się z dwóch studni: podstawowej o wydajności $Q_1 = 45,0 \text{ m}^3/\text{h}$ i awaryjnej $Q_2 = 45,0 \text{ m}^3/\text{h}$.

Stacja zapewnia produkcję wody $Q = 40,0 \text{ m}^3/\text{h}$.

Obecnie produkcja wody wynosi $Q = 100 \text{ m}^3/\text{d}$.

Długość sieci wodociągowej wynosi 4,4 km. Do wodociągu podłączonych jest 120 gospodarstw. Stacja nie posiada zbiorników wyrównawczych.

Wodociąg Otoczna, Grzybowo i Głutowy Małe tworzą drugi wielki wodociąg grupowy. Docelowo włączony będzie wodociąg Gozdowo. Wodociąg ten zaopatruje w wodę niemal całą północno-wschodnią część gminy Września.

Oprócz wodociągów wiejskich grupowych gminę zaopatrują w wodę wodociągi zakładowe, które znajdują się we wsiach:

1) **Marzenin** – zaopatruje w wodę Marzenin oraz Noskowo.

Ujęcie składa się z dwóch studni podstawowej o wydajności $Q_1 = 48,0 \text{ m}^3/\text{h}$ i awaryjnej o wydajności $Q_2 = 48,0 \text{ m}^3/\text{h}$.

Wydajność stacji wynosi $Q = 46,7 \text{ m}^3/\text{h}$.

Obecnie stacja produkuje $Q = 8,0 \text{ m}^3/\text{h}$ wody.

Stacja nie posiada zbiorników wyrównawczych.

Stacja jest w dobrym stanie technicznym.

Stare PGR-wskie ujęcie w Radomicach jest zlikwidowane i woda do wsi doprowadzona jest z Marzenina. Wieś Strzyzewo również zaopatrywana jest w wodę z tego ujęcia.

2) **Bierzglin** – zaopatruje w wodę Bierzglin i Sołeczno.

Ujęcie o zatwierdzonych zasobach $Q = 80,0 \text{ m}^3/\text{h}$ składa się ze studni podstawowej i awaryjnej. Wydajność stacji wynosi $Q = 69,0 \text{ m}^3/\text{h}$.

Obecna produkcja wody wynosi $Q = 7,5 \text{ m}^3/\text{h}$.

Stacja jest w średnim stanie technicznym. Zbiorników wyrównawczych brak.

3) **Gulczewo** – zaopatruje w wodę Gulczewo i Gulczewko.

Ujęcie składa się z jednej studni o wydajności $Q = 35,0 \text{ m}^3/\text{h}$.

Wydajność stacji wynosi $Q = 15,0 \text{ m}^3/\text{h}$.

Obecna produkcja wody wynosi $Q = 125 \text{ m}^3/\text{d}$.

Stacja posiada jeden zbiornik wyrównawczy 1 szt. x 50 m^3

4) **Kawęczyn** – ujęcie składa się z jednej studni o wydajności $Q = 30,0 \text{ m}^3/\text{h}$.

Stacja posiada zdolność produkcyjną $Q = 11,0 \text{ m}^3/\text{h}$.

Obecnie produkcja wody wynosi $Q = 3,0 \text{ m}^3/\text{h}$.

a nie posiada zbiorników wyrównawczych. Wodociąg rozprowadzony jest po wsi.

nie stacja jest w dobrym stanie technicznym.

kołowo – zaopatruje w wodę PGR i wieś.

ie składa się z dwóch studni o wydajności $Q_1 = 35,0 \text{ m}^3/\text{h}$ oraz $Q_2 = 72,0 \text{ m}^3/\text{h}$.

ność produkcyjna stacji wynosi $Q = 94 \text{ m}^3/\text{h}$. Obecna produkcja wody wynosi $Q = 250$

a nie posiada zbiorników wyrównawczych.

a jest w dobrym stanie technicznym.

eryngowo – zaopatruje w wodę Spółdzielnię i wieś.

ie składa się z jednej studni $Q = 31,0 \text{ m}^3/\text{h}$.

a posiada zdolność produkcyjną $Q = 8,0 \text{ m}^3/\text{h}$.

na wydajność stacji $Q_{\text{prod.}} = 3,0 \text{ m}^3/\text{h}$.

a nie posiada zbiorników wyrównawczych.

techniczny stacji jest dobry.

KIERUNKI ROZWOJU

zeprowadzonej analizy materiałów istniejących wodociągów wysunięto następujące

ski:

gmina jest całkowicie zwodociągowana

w istniejących wodociągach nie występują niedobory wody dzięki współpracy

wodociągów grupowych.

działające na terenie gminy stacje wodociągowe są w dobrym i dość dobrym stanie

technicznym, szczególnie dobry stan techniczny posiadają wodociągi wiejskie.

dla zapewnienia ciągłości dostawy wody należy zrealizować studnie awaryjne we

wszystkich wodociągowych.

ODPROWADZENIE ŚCIEKÓW NA TERENIE GMINY. DIAGNOZA STANU ISTNIEJĄCEGO.

terenie gminy, zorganizowane odprowadzenie ścieków siecią kanalizacyjną do

yszczalni istnieje tylko we wsi Sokołowo. Istniejąca oczyszczalnia typu Bioblok

2.4. KIERUNKI ROZWOJU

Dla terenów zwartej zabudowy na terenach wiejskich proponuje się odprowadzanie ścieków poprzez sieć kanalizacyjną do oczyszczalni ścieków.

Dla wsi Bierzglinek, Bierzplin, Kaczanowo, Obłaczkowo, Białężyce, Psary Polskie, Słomowo, Nowy Folwark, Gutowy Małe, Przyborki, Gutowy Wielkie i Węgierki przyjmuje się koncepcję sieci kanalizacyjnej z odprowadzeniem ścieków do miejskiej kanalizacji i oczyszczalni, zgodnie z opracowaniem BIPROWODMEL 1996 r. i zatwierdzonym przez Urząd Gminy.

Koncepcja ta przewiduje wariantowe rozwiązanie dla wsi Gutowo Wielkie, Węgierki, Bierzplinka z odprowadzeniem ścieków do wspólnej oczyszczalni zlokalizowanej w Gutowach Wielkich.

Ponadto przewiduje się oczyszczalnię ścieków we wsiach: Bardo, Chwalibogowo, Gonice, Goniczki, Gozdowo, Grzybowo, Gulczewo, Kawęczyn, Marzenin, Noskowo, Nowa Wieś Królewska, Otoczna, osowo, Psary Wielkie, Radomice, Sędziwojewo, Sobiesienie oraz Chocicza Wielka również dla obsługi Chociczy Małej.

Odprowadzanie ścieków do urządzeń indywidualnych postuluje się dla wsi Wódki, Stasinowo, Strzyżewo, Kleparz, Neryngowo, oraz dla zabudowy rozproszonej dla wsi z projektowanymi oczyszczalniami.

Głównymi odbiornikami ścieków na terenie gminy są Wrześnica oraz Struga Rudnik.

2.5. ZAOPATRZENIE W WODĘ MIASTA. DIAGNOZA STANU ISTNIEJĄCEGO.

Zaopatrzenie w wodę miasta Września odbywa się z ujęcia komunalnego oraz ujęć własnych zakładów przemysłowych.

Ujęcie komunalne składa się z 18 studni, które pobierają wody z poziomu mioceńskiego, z których czynnych jest 17 oraz z dwóch zbiorników wyrównawczych ziemnych po 1 000 m³ każdy, zlokalizowanych na terenie stacji.

Zatwierdzone zasoby ujęcia wynoszą 430 m³/h. Zdolność produkcyjna stacji wodociągowej wynosi 280 m³/h.

Z utworów mioceńskich eksploatują wodę:

- Zakłady „Tonsil” Q = 159 m³/h
- Szkolny Zakład Mleczarski Q = 60 m³/h
- basen kąpielowy Q = 40,5 m³/h
- „Stokbet” Q = 26 m³/h.

Obecnie wskaźnik zużycia wody na mieszkańca kształtuje się na poziomie ~ 160 dm³/db.

Jeżeli zużycie wody oscylowałoby w granicach $200 \text{ dm}^3/\text{dn}$ ujęcie zaspokoiłoby potrzeby ca 40 tys. osób.

Na stacji wodociągowej prowadzone są stale modernizacje poprawiające jakość i ilość dostarczanej wody.

Siecią wodociągowo objęte są wszystkie tereny zainwestowania miejskiego. Sieć składa się z przewodów o średnicy $\varnothing 500 + 80 \text{ mm}$.

2.6. KIERUNKI ROZWOJU.

Zaopatrzenie miasta w wodę odbywać się będzie z istniejącego wodociągu.

Główne sieci magistralne i sieć rozdzielcza wymagać będą dalszej rozbudowy dla doprowadzenia wody do nowoprojektowanych terenów w zachodniej i wschodniej części miasta.

Przeliczenia hydrauliczne całego układu wodociągowego może wykluczać potrzeby uzupełnienia sieci głównej na terenie starej zabudowy.

W zależności od ilościowego i jakościowego rozwoju miasta może nastąpić potrzeba budowy nowego ujęcia wody.

Hydrogeolodzy sugerują ujęcia w rejonie pradoliny warszawsko-berlińskiej.

2.7. ODPROWADZENIE ŚCIEKÓW Z MIASTA. DIAGNOZA STANU ISTNIEJĄCEGO.

Miasto Września posiada kanalizację typu rozdzielczego. W zasięgu istniejącej sieci kanalizacyjnej sanitarnej znajdują się w zasadzie prawie cały intensywnie zabudowany obszar miasta leżący w zlewni przepompowni ścieków zlokalizowanej przy ulicy Miłosławskiej.

Sieć sanitarna stanowi jednolity układ kanałów połączonych dwoma kolektorami, które doprowadzają ścieki do przepompowni. W ostatnich latach przepompownie zmodernizowano a jej maksymalna wydajność wynosi $820 \text{ dm}^3/\text{sek}$. Z przepompowni do oczyszczalni zrealizowano trzy rurociągi tłoczne.

W zakresie kanalizacji sanitarnej prowadzone są prace nad uzbrojeniem terenów osiedla Lipówka, Sokołowskie – II etap oraz osiedle Witkowska-Kosynierów.

Osiedle Lipówka skanalizowane będzie w systemie grawitacyjno-tłoczonym z 15 małymi przepompowniami strefowymi, oraz dwoma przepompowniami podnośnikowymi.

Odbiornikiem ścieków sanitarnych z osiedla Lipówka będzie kanał sanitarny $\varnothing 80$ położonych po wschodniej stronie Wrześnicy. Natomiast ścieki z osiedla Witkowska-

Kosynierów i Sokołowskie II, tereny północno wschodniej części miasta, włączone będą w miejski system kanalizacji poprzez kanały grawitacyjne i dwie przepompownie strefowe. Poza zasięgiem kanalizacji sanitarnej znajduje się prawie całe osiedle Sławno. Kanalizacja sanitarna obejmuje tylko ulicę Wrocławską, część zabudowy ul. Fromborskiej oraz tereny aktywizacji gospodarczej rejonu ul. Wrocławskiej i Objazdowej. Również tereny aktywizacji gospodarczej przy ul. Czarniejewskiej są poza zasięgiem istn. kanalizacji. Ścieki sanitarne odprowadzane są do oczyszczalni (biologiczna z usuwaniem związków biogenych) o przepustowości 10 000 m³/db. Obecnie na oczyszczalni dopływa ca 8 000 m³/db ścieków.

Przewidywana rozbudowa oczyszczalni o 100 %.

2.8. KIERUNKI ROZWOJU.

Skanalizowanie południowej części miasta – Osiedla Sławno – zach. uzbrojenie w kanalizację sanitarną terenów istniejącego zainwestowania.

Tereny postulowane pod zainwestowanie we wschodniej i zachodniej części miasta wymagają uruchomienia następujących zlewni.

Część zachodnia może być podłączona do miejskiego układu kanalizacyjnego poprzez dodatkową przepompownię strefową, do zlewni centralnej przepompowni ścieków.

Wschodni rejon tworzy odrębną zlewnię z bezpośrednim odprowadzeniem ścieków na oczyszczalnię. Odprowadzenie ścieków z ominięciem centralnej przepompowni wymaga rozbudowy oczyszczalni ścieków o część mechaniczną.

Odprowadzenie ścieków do miejskiej oczyszczalni ścieków podtrzymuje się zgodnie z wcześniejszymi koncepcjami dla wsi: Bierzglina, Bierzglinka, Kaczanowo, Obłaczkowa, Białężyce, Przyborek, Psar Polskich, Nowego Folwarku, Słomowa, Gutowa Małego, Gutowa Wielkiego oraz Węgierek.

3. ELEKTROENERGETYKA I NAFTA

3.1. ELEKTROENERGETYKA

Obecnie na terenie gminy znajdują się fragmenty dwóch linii elektroenergetycznych o napięciu 220 kV, które przebiegają w relacji wschód – zachód i łączą elektrownie Zespołu PAK z Poznaniem.

Linie te są ważnym elementem sieci przesyłowej krajowego systemu elektroenergetycznego i umożliwiają wyprowadzenie znacznej mocy elektrycznej z

elektrowni Pątnów i Konin do stacji 220/110 kV znajdujących się na terenie miasta Poznania. Z stacji tych poprzez elektroenergetyczną sieć dystrybucyjną przesyłana jest energia elektryczna także dla odbiorców bytowo-komunalnych i przemysłowych znajdujących się na terenie miasta i gminy Września.

W ramach rozwoju elektroenergetycznej sieci przesyłowej przewiduje się wzmocnienie krajowego systemu elektroenergetycznego poprzez budowę nowych obiektów o napięciu 400 kV i 220 kV.

Z zakresu tego programu rozwojowego na terenie gminy przewiduje się realizację:

- stacji elektroenergetycznej 220/110 kV Września
- wprowadzenie istniejących linii 220 kV Plewiska – Konin do stacji 220/110 kV Września.

Jednocześnie z realizacją powyższych obiektów budowana będzie sieć dystrybucyjna o napięciu 110 kV związana ze stacją 220/110 kV.

Wybudowanie punktu redukcyjnego 220/110 kV spowoduje, że stacja ta stanie się podstawowym źródłem energii elektrycznej dla sieci dystrybucyjnej, z której zasilani są odbiorcy przemysłowi i bytowo-komunalni miasta Września i okolic.

Dla linii istniejących należy zachować pas strefy ochronnej (wolny od zabudowy) o szerokości 70 m – po 35 m od osi linii w obu kierunkach.

Ewentualna przebudowa tych linii na napięcie 400 kV wymagać będzie poszerzenia tej strefy do 90 m.

Dla odcinka dwutorowego pas strefy ochronnej wynosi 78,8 m z odpowiednim rozszerzeniem przy podejściu do istniejącej linii i projektowanej stacji 220/110 kV.

3.2. NAFTA

Przez teren gminy Września przebiega rurociąg naftowy. w kierunku wschód – zachód. Jest on eksploatowany przez Przedsiębiorstwo Eksploatacji Rurociągów Naftowych „Przyjaźń” S.A. w Płocku.

Rozporządzenie Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 30.08.1996 r. Dz.U. Nr 122, poz. 576 określają dwie strefy

1. strefa bezpieczeństwa rurociągów, która może być użytkowana wg pierwotnego przeznaczenia.
2. strefa minimalnej odległości zabudowy od rurociągów

Ponadto minimalna odległość zabudowy od rurociągów może ulec powiększeniu w przypadku lokalizacji obiektów kubaturowych na rzędnych niższych od rzędnych terenu przy rurociągu.

Na trasie rurociągu znajduje się stacja zasuw SZ.

W celu uniknięcia uszkodzeń rurociągów na obszarach ich występowania należy dla projektowanych inwestycji wykonać plany miejscowe i uzgodnić z PERN „Przyjaźń” lokalizację ewentualnych obiektów kubaturowych i liniowych, robót melioracyjnych w pasie po 100 m – z obu stron rurociągu.

IV. ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKAŁNYCH CELÓW PUBLICZNYCH

Dla realizacji ponadlokalnych celów publicznych oraz wyznaczenia obszarów przewidzianych do ich realizacji, konieczne jest sporządzenie rejestru zadań rządowych. Rejestr powinien być wykonany w oparciu o przepisy Rozporządzenia Ministra Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa z dnia 30 grudnia 1994 r. w sprawie szczegółowych zasad sporządzania i prowadzenia wojewódzkiego rejestru.

Ze względu na brak takiego rejestru do niniejszego studium wykorzystano materiały, które wykonane były przy sporządzaniu studium województwa poznańskiego. Opracowanie to zatytułowano „Propozycje zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych”, zostało stworzone jako materiał poglądowy dla stanu 1997 r. i nie stanowi wartości prawnego dokumentu. Stanowić jednak może podstawę do sporządzenia rejestru.

Metoda sporządzania propozycji zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych polegała na analizie materiałów planistycznych oraz materiałów i informacji dostarczanych przez samorząd gminy.

Analizę przeprowadzono w następującym zakresie:

1. Środowisko przyrodnicze
2. Infrastruktura techniczna w tym komunikacyjna
3. Infrastruktura społeczna

Do czasu utworzenia właściwego rejestru, ten materiał wymagać będzie ciągłej analizy i aktualizacji.

Dla obszaru gminy Września przedstawiono propozycję zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych, która zawiera:

1. W zakresie środowiska przyrodniczego

- Zbiornik wodny – zalew „Gozdowo”
  - Zbiornik wodny – zalew „Węgierki”
  - Zbiornik wodny – zalew „Biechowo”
  - Zbiornik wodny – zalew „Bardo”
2. W zakresie infrastruktury technicznej
- Komunikacja:
  - Autostrada A-2
  - Węzeł drogowy – „Września”
  - Miejsca obsługi podróźnych MOP
  - Place poboru opłat -PPO
  - Obwody utrzymania autostrady OUA
  - Modernizacja drogi krajowej nr 2 na południu miasta Września
  - Obejście północno wschodnie miasta Września
  - Wiadukty nad drogami ,
  - Wiadukty nad autostradą
  - Wiadukty autostradowe
  - Linia kolejowa TGV – 300 km/h
  - Linia kolejowa E –20 modernizacja
  - Elektroenergetyka
  - Linia dwutorowa 110 kV
  - Linia jednotorowa 110 kV
  - Stacja EE 220 kV/110 kV
  - Stacja EE 110/kV/15 kV

Propozycje zadań służących realizacji ponadlokalnych przedstawiono na planszy 1:25000, która stanowi załącznik do studium.

V – KIERUNKI ROZWOJU

1. Należy dążyć do restrukturyzacji i modernizacji rolnictwa oraz zwiększać areał indywidualnych gospodarstw rolnych.
2. Wzbogacić tradycyjnie rolnicze wsie o funkcje agroturystyki i ekoturystyki
3. Zachować istniejące lasy oraz prowadzić zalesienie na glebach marginalnych dla rolnictwa.
4. Podjąć działania w kierunku retencjonowania wody, głównie dla rolnictwa, następnie dla rekreacji przez budowę projektowanych zbiorników wodnych „Gozdowo”, „Węgierki”, „Bardo”, „Biechowo”.
5. Prowadzić zadrzewienie śródpolne i wzdłuż dróg.
6. Przywrócić II-gą klasę czystości wód rzeki Wrześnicy, a dla zalewu „Września” I-szą klasę.
7. Uporządkować gospodarkę wodno-ściekową.
8. Zachować i ochraniać dobra kultury.
9. Zdynamizować rozwój budownictwa mieszkaniowego (wielorodzinnego i jednorodzinne)
10. Prowadzić umiarkowany proces urbanizacji gminy.
11. Realizować inwestycje aktywizujące gospodarkę
12. Realizować inwestycje infrastruktury technicznej.

SPIS RYSUNKÓW

1. Obszary zainwestowane	1:25 000
2. Uwarunkowania hydrograficzne	1:25 000
3. Powiązania przyrodnicze	1:25 000
4. Komunikacja	1:25 000
5. Wodociągi i kanalizacja – gmina	1:25 000
6. Wodociągi i kanalizacja – miasto	1:10 000
7. Infrastruktura techniczna	1:25 000
8. Sieć osadnicza	1:25 000
9. Propozycja zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych	1:25 000

PLANSZA PODSTAWOWA

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego

Września - miasto i gmina

1:10 000

mgr inż. Hanna Borucińska-Bieńkowska
 ARCHITEKT - URBANISTA
 ul. Palmowa 10, 62-081 Chyby
 tel. 81 67 057
 upr. wyk. 413/88/PW
 upr. proj. 345/90/PW
 upr. urb. 1483/96

Przewodnicząca Rady Miejskiej we Wrześni

/-/ Bożena Nowacka